

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1929.

Andra kammaren.

Nr 34.

Måndagen den 6 maj.

Kl. 9.30 f. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 30 nästlidna april.

§ 2.

Föredrogs Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 230, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1923 om sparbanker m. m.; och hänvisades propositionen, i vad den avsåg förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1923 om sparbanker, till bankoutskottet och i övrigt till statsutskottet.

§ 3.

Justerades ett protokollsutdrag.

§ 4.

Kammarens ledamöter, vilka av Kungl. Maj:t blivit kallade att denna dag kl. 10 f. m. infinna sig å rikssalen för att inhämta Kungl. Maj:ts svar på riksdagens den 30 sistlidna januari avlätna skrivelse, nr 13, angående av riksdagen beslutade ändringar i rikets grundlagar, avgingo nu till rikssalen, där jämväl första kammarens ledamöter infunno sig.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet Bissmark uppläste där Kungl. Maj:ts förordnande för hans excellens herr statsministern Lindman att meddela riksdagen Kungl. Maj:ts svar å riksdagens förenämnda skrivelse, varför hans excellens herr statsministern uppläste svaret.

Sammanträdet å rikssalen avslutades härefter; och åtskildes andra kammaren vid utgående från rikssalen enligt beslut fattat före avgången från dess samlingsrum.

In fidem
Per Cronvall.

Tisdagen den 7 maj.

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsman Erik Laurén, Eskilstuna, denna dag blivit av mig undersökt och befunnits lida av halsfluss och på grund härav tillsvidare är oförmögen att delta i riksdagens förhandlingar, intygas.

Eskilstuna den 6 maj 1929.

Birger Jönsson,
stadsläkare.

§ 2.

Föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 89—94.

§ 3.

Vidare föredrogs bankoutskottets memorial, nr 41, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkten 36 av bankoutskottets utlåtande nr 26, i anledning av vissa framställningar rörande pensioner eller understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer.

Den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen godkändes.

§ 4.

Första lagutskottets härpå föredragna utlåtanden nr 28 och 29 blevo ånyo bordlagda.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, med anledning av väckt motion angående omläggning av fängelsers och andra interneringsanstalters arbetsdrift och ledning m. m.

§ 6.

Justerades ett protokollsutdrag.

§ 7.

Interpellation. Ordet lämnades härefter på begäran till herr **Andersson** i Stockholm, som anförde: Frågan om förhandlingsordning mellan staten och de i dess tjänst anställda befattningshavarna har under en lång följd av år från de statsanställdas sida betraktats som en viktig fråga, i vilken det måste anses rättvist och billigt att staten går befattningshavarnas krav till mötes.

Redan åren 1911 och 1912 var frågan om förhandlingsordning föremål för riksdagens prövning utan några definitiva resultat. Efter det vissa handlingar

i ärendet remitterats till kungl. socialstyrelsen avgav styrelsen den 16 december 1920 ett förslag till förhandlingsordning mellan staten och dess tjänstemän. Utarbetandet av detta förslag synes hava tagit en rätt avsevärd tid och sedan nyssnämnda förslag överlämnades till regeringen har det förflutit över åtta år, utan att detta av de statsanställda vid många tillfällen framförda kravet bringats, åtminstone på ett för de anställda synbart sätt, närmare sin lösning.

De till Statstjänarnas centralorganisation anslutna förbunden samt Svenska järnvägsmannaförbundet avgåvo år 1921 yttrande till regeringen över det av kungl. socialstyrelsen utarbetade förslaget och lämnade därvid ett förslag till förhandlingsordning, som ur såväl befattningshavarnas som ur de synpunkter staten kan hava anledning lägga på denna fråga kan anses tillfredsställande. Därefter ha representanter för Statstjänarnas centralorganisation vid flera olika tillfällen uppväckt vederbörande statsråd och begärt, att frågan om förhandlingsordning snarast skall lösas i överensstämmelse med det ovannämnda av förbunden lämnade förslaget. Vid varje tillfälle ha mer eller mindre klara löften givits, att statsrådet skall undersöka saken och göra vad som är möjligt, men trots detta är frågan lika olöst.

Behovet av en förhandlingsordning framträder starkast för de mindre grupperna av statsanställda, vilka icke skapat sig tillräckligt starka organisationer för att tvinga sig fram mot mindre resonliga representanter för statsverket. Vid vissa statsverk är arbetet av den art, att det även med hänsyn därtill måste råda tvekan bland befattningshavarna, då det gäller att med utomordentliga medel tvinga sig fram till förhandlingar. Så torde vara fallet vid fång- och sjukvården. Men även vid de andra statsverken framträder ofta behovet av en förhandlingsordning, och det visar sig, att där rätten att förhandla finnes föreskriven såsom vid försvarsväsendet ett verkligt behov av föreskrifter, efter vilka statsrepresentanterna hade att handla, dock föreligger. Under ett par år har en konflikt pågått vid fälttelegrafkårens radioverkstad, vilken icke hade behövt komma till stånd, därest statsverkets representanter ingått i förhandling med arbetarnas organisation. För närvarande föreligger en lönetvist vid flottans varv i Karlskrona som mycket väl kan utveckla sig till konflikt enbart på grund av den behandling arbetarpartens framställning rönt från myndigheternas sida.

Denna behandling är följande:

I samband med uppgörelsen efter konflikten under föregående år begärde arbetarparten, att lokala förhandlingar skulle upptagas för Karlskrona varv för att bringa de där utgående lönerna i paritet med lönerna vid varvet i Stockholm. Dåvarande försvarsministern förklarade, att om det föreliggande förslaget till uppgörelse om minimilöner godkändes och arbetet återupptogs och därefter en framställning om lokala förhandlingar gjordes, så skulle denna behandlas välvilligt. En tid efter det arbetet återupptagits begärdes förhandlingarna. Framställningen överlämnades till marinförvaltningen, där den trots påstötningar blev liggande till i slutet av föregående år, då handlingarna åter-sändes till varvschefen, och efter ett flertal framställningar kommo två förhandlingssammanträden till stånd under mars månad innevarande år. Någon enighet kunde icke uppnås och arbetarparten föreslog, att förhandlingarna skulle fortsättas inför statens förlikningsman. Detta avböjdes av varvsmyndigheterna, varefter frågan framförts till såväl chefen för marinförvaltningen som chefen för försvarsdepartementet. Den förre lät antyda, att han ej var villig medverka till de föreslagna förhandlingarna, och den senare meddelade, att han ej ansåg sig böra vidtaga några åtgärder i frågan.

Arbetarparten har förklarat sig beredd att förhandla inför statens förlikningsman men statsrepresentanterna avböja.

Interpellation.

(Forts.)

Ett flertal exempel kan givas, där statens representanter på detta område förhandla på ett sätt, som har alla förutsättningar att leda till öppen konflikt, varför en bättre ordning måste anses ytterst av behovet påkallad. Därmed har icke sagts att konflikter alltid komma att kunna undvikas, så snart en förhandlingsordning blir genomförd, men det torde kunna betraktas som onödigt med konflikter endast därför, att de som representera staten vägra att förhandla eller vägra att göra det på sådant sätt, att en prövning av sakfrågorna kommer till stånd.

I tidningen Postmannen för den 1 maj 1929 förekommer en redogörelse för begäran om förhandling, som Postmannaförbundet framfört till generalpoststyrelsen. Där heter bland annat:

»Den ¹²/₁₁ 1926 inlämnade förbundsstyrelsen till Generalpoststyrelsen en skrivelse, vars slutkläm är av följande lydelse: att poststyrelsen måtte med representanter för Postmannaförbundet förhandla om entreprenadsystemets avskaffande för de åkande lantbrevbärarna och om avlöning vid sjukdom, begravningshjälp, semester och pension för lantbrevbärare i allmänhet.»

Trots att förbundsstyrelsen vid olika tillfällen inför generaldirektören förde frågan på tal, blev intet resultat synligt förrän den 7 mars 1928, då generalpoststyrelsen i en skrivelse till förbundsstyrelsen meddelade, att den icke kunde tillmötesgå förbundets hemställan om förhandlingars upptagande. Huru oåterkalleligt detta generalpoststyrelsens beslut var, framgår ytterligare av ett utdrag ur förbundsstyrelsens protokoll av 25 april 1928, vilket jag återger här: »Ordf. tillkännagav, att uppvaktningskommittéerna, i enlighet med förbundsstyrelsens beslut, uppvakta generaldirektören, varvid till behandling upptagits lantbrevbärefrågan. Generaldirektören hade bestämt motsatt sig frågans upptagande till underhandlingar.»

Med det ovanstående har jag anfört några exempel, som väl visa behovet av en förhandlingsordning. Ty det torde väl icke för någon, annat än för en del byråkratiska tjänstemän, som vilja leka arbetsköpare, finnas något som talar för, att staten skall handlägga frågorna om arbetsvillkoren för de i dess tjänst anställda på sätt som nu i en mängd fall förekommer.

Med hänvisning därtill anhåller jag att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande frågor:

1) Har statsrådet vidtagit några åtgärder för lösande av frågan om förhandlingsordning för statens befattningshavare och vilka äro i så fall dessa åtgärder?

2) Därest statsrådet icke vidtagit några åtgärder i ovan angivet syfte, anser då statsrådet, att den handläggning av personalangelägenheterna, som förekommer i de olika statsverken, är tillfredsställande och att personalen därvid beredes det inflytande över arbetsvillkoren, som bör tillkomma densamma?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Wirsell*

under 2 dagar fr. o. m. den 8 maj och

» *Andersson* i Grimbo

» 3 » » » 8 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.40 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 8 maj f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr talmannen tillkännagav, att efter samråd med första kammarens talman bestämts, att arbetsplenium komme att hållas fredagen den 17 i denna månad på förmiddagen med fortsättning, om så erfordrades, på aftonen samt att något sammanträde ej skulle äga rum på pingstaftonen lördagen den 18 maj.

§ 2.

Justerades protokollet för den 2 innevarande maj.

§ 3.

Herr statsrådet *Borell* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 233, angående vissa inrikes postavgifter m. m.;
nr 235, angående anskaffande för statens järnvägars räkning av en isbrytande gods färja för leden Trälleborg—Sassnitz;
nr 234, angående bestridande av kostnaderna för vidtagna åtgärder i anledning av isförhållandena vid rikets kuster under 1929 års senvinter; och
nr 232, angående gottgörelse med anledning av visst av danske undersåten E. Bruun framställt krav mot svenska staten.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Föredrogs herr *Anderssons* i Stockholm vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa spörsmål angående beredande åt statens befattningshavare av tillbörligt inflytande över arbetsvillkoren; och blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

§ 5.

Vidare föredrogs, men bordlades åter andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5.

§ 6.

Till avgörande företogs andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion, II:96, angående vidtagande av åtgärder mot arbetslöshet bland läroverksläroaspiranter m. m.

I en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för förberedande handläggning hänvisad motion, nr 96, hade herr *Anderson* i Linköping föreslagit, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära

*Ang.
åtgärder mot
arbetslöshet
bland läro-
verksläro-
aspiranter
m. m.*

Ang.
åtgärder mot
arbetslöshet
bland läro-
verkslärar-
aspiranter
m. m.
(Forts.)

skyndsam utredning genom skolöverstyrelsens försorg om möjligheten att genom åtgärder från det allmänna sida anpassa tillgång och behov av läroverksläraraspiranter närmare till varandra, samt om åtgärder för att trygga de icke ordinarie lärarnas vid statsläroverk och kommunala mellanskolor rättsliga ställning och förbättra deras anställningsvillkor.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Gardell* i Stenstu, *Lundström*, *Thomson* och *Hollertz*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att andra kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsam utredning om möjligheten att — — — lika med motionen — — — deras anställningsvillkor.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Thomson**: Herr talman! I 1928 års statsverksproposition offentliggjordes en utredning, som skolöverstyrelsen gjort rörande 1927 års skolreforms inverkan på antalet lärarplatser vid de allmänna läroverken under de närmaste tio åren framåt. Av denna utredning framgår vid en jämförelse mellan 1928 och 1936—1937, att antalet adjunksbefattningar skulle minskas med 16 och antalet extralärare med 124, alltså en minskning med tillsammans 140 tjänster. Visserligen har sedermera enligt beslut 1928 av riksdagen en uppmjukning av 1927 års beslut ägt rum för en period fram till 1931 genom den ändrade proportionen mellan ämnesläroverksbefattningarna och adjunksbefattningarna vid de allmänna läroverken. Men i varje fall skulle antalet ordinarie adjunktstjänster och extralärartjänster minskas med 56 under den period, som är i fråga. När man till det lägger, att vid universiteten antalet studerande inom de filosofiska fakulteterna under den sista tjuguarperioden, såsom framgår av herr Andersons motion, har ökat till mer än det dubbla, upprullas två problem, som motionären velat fästa uppmärksamheten på. Det ena är de nuvarande extralärarnas ställning och befordringsmöjligheter. Det andra är möjligheterna för dem, som ännu hålla på att utbilda sig till lärare, att få anställning, när de bliva färdiga. Det är, som sagt, dessa båda problem, som motionären velat fästa uppmärksamheten på, i det han hemställt, att riksdagen skulle besluta en skrivelse om utredning rörande dessa frågor.

Jag skall först säga några ord rörande det första av dessa problem i anslutning till vad reservanterna framhållit i den reservation, som fogats vid det första tillfälliga utskottets utlåtande nr 8. Jag vill då först erinra om, att i samband med skolreformen har åtskilligt gjorts för de i kommunernas eller enskild tjänst anställda lärarna, med hänsyn till konsekvenserna av beslutet för deras räkning. Men så gott som ingenting har gjorts för dem, som redan förut varit anställda i statens tjänst som extralärare. Det ter sig för dem som en orättvisa, i synnerhet som det icke är fråga om unga pojkar utan om en mängd lärare, varav många hava nått en ganska hög ålder. Jag vill i det sammanhanget erinra om, att medelåldern för anställning som adjunkt — enligt skolöverstyrelsens utredning — för den sista femårsperioden har varit ungefär 36 år. I likhet med vad skolöverstyrelsen framhållit anse reservanterna det bästa sättet att i längden lösa extralärarfrågan vara att inrätta nya ordinarie tjänster i den utsträckning, som motsvarar läroverkens konstanta och av tillfälliga fluktuationer oberoende behov av lärarkrafter. Men om man anser detta, är det därmed icke sagt, att man kan alldeles lämna åsido de nuvarande extralärarnas ställning och svårigheter. Jag bara erinrar om ett par saker, exempelvis ett sådant förhållande, som att de kunna förflyttas

från en ort i södra Sverige det ena året till en ort i norra Sverige det andra året utan rätt att utfå flyttningssersättning. Om deras förordnande går ut på sommaren utan att de fått nytt sådant för nästa läsår och de bliva sjuka under ledigheten, få de ingen ersättning. Det är åtskilliga sådana problem, som motionären ansett böra utredas och som även vi reservanter ansett böra göras till föremål för utredning.

Jag vill på nytt erinra om, att den av 1927 års riksdag fastställda proportionen mellan ämneslärarinne- och adjunktsbefattningarnas antal har medfört, för den händelse riksdagen skulle fasthålla vid 1927 års beslut, ett försvårande av extralärarnas eller överhuvud taget de manliga lärarnas möjligheter att få anställning. Detta får icke förstås så, som om det för mig och övriga reservanter icke skulle vara en självklar sak, att man bör vidtaga anordningar, som garantera, att det finns någon lärarinna och ej blott manliga lärare i varje samskola. Vad jag yttrar mig om är blott frågan om proportionen mellan ämneslärarinorna och adjunkterna. Som kammaren torde hava sig bekant och som också framgår av skolöverstyrelsens yttrande, åligger det emellertid skolöverstyrelsen att avgiva förslag till det definitiva ordnandet av denna fråga.

Det är emellertid flera andra frågor rörande extralärarnas ställning, som enligt reservanternas mening böra utredas. Reservanterna hava hänvisat till vad skolöverstyrelsen anfört i sitt utlåtande och pekat på det förhållandet, att det visserligen är möjligt, att en del av dessa saker kommer att behandlas av den sittande lönekommittén. Men om det är säkert, vet man icke. Bland annat står det i utskottets utlåtande en hänvisning till vad motionären anfört, då det där heter, att motionären redan framhållit, att »den nu sittande lönekommittén givetvis har sin uppmärksamhet riktad på extralärarnas lönefråga, kanske också deras anställningsvillkor och rättsliga ställning». Huruvida det blir fallet, vågar jag icke yttra mig om. I varje fall är, vad motionären och reservanterna vilja understryka, icke lönefrågan utan lärarnas anställningsvillkor och rättsliga ställning. Reservanterna hava därför också menat, att i den mån dessa frågor icke komma att göras till föremål för utredning av lönekommittén eller på annat sätt av sittande kommittéer, böra de utredas på annat sätt, och att det bör ankomma på skolöverstyrelsen att göra en sådan utredning. I det avseendet hava reservanterna alltså tillstyrkt motionen.

Den andra och vida svårare frågan rör tillströmningen till lärarbanan. Jag vill först säga, att det är självklart, att det problemet är en detalj av ett större problem, nämligen frågan om tillströmningen till de lärda banorna överhuvud. Det ligger givetvis i samhällets intresse, att icke tillströmningen till de lärda banorna blir alltför stor. Detta är ett samhällsintresse icke minst ur rent ekonomisk synpunkt. Ökas antalet studerande vid universiteten i alltför hög grad, är det självklart, att de gamla lokalerna icke bliva tillräckliga. Man står redan vid det universitet, där jag är anställd, inför problemet, att flertalet lärosalar icke äro tillräckligt stora för att kunna rymma de studerande i vederbörande ämne. Om antalet studenter på detta vis ökas år från år, kommer man förr eller senare att stå inför problemet, att staten måste ingripa genom att lämna medel för nybyggnader. Men också för den enskilde individen är det här fråga om ett ekonomiskt problem, om han utbildar sig för den lärda banan men sedan icke får anställning förrän kanske efter årtal. Det är intet intresse för samhället att utbilda ett mycket större antal personer än som kan vinna anställning.

Skolöverstyrelsen har också i sitt utlåtande betonat sammanhanget med hela detta stora problem. Reservanterna hava icke heller förbisett det sammanhanget. Men reservanterna hava i motsats till utskottet förmenat, att vissa åtgärder beträffande särskilt lärarbanan kunde vara befogade.

Det är redan så beträffande vissa andra av de lärda banorna, att en viss

Ang.
åtgärder mot
arbetslöshet
bland läro-
verkslärar-
aspiranter
m. m.
(Forts.)

Ang.
åtgärder mot
arbetslöshet
bland läro-
verkslärar-
aspiranter
m. m.
(Forts.)

spärr äger rum redan vid inträdet till dem. Endast ett visst antal kan släppas in vid tandläkarinstitutet, vid veterinärintitutet, vid tekniska högskolan o. s. v. Även vid universiteten är det så i fråga om en hel rad av institutioner, att en naturlig spärr finnes, genom att endast ett visst antal kan komma in på vissa förberedande kurser. Det finnes också särskilda förprovningar för vissa kurser, som äro nödvändiga för att få avlägga examen inom vederbörande fakultet. Det ligger då nära till hands, att tänka sig några liknande åtgärder i fråga om de studerande, som ämna utbilda sig till lärare. Men innan jag går närmare in på denna fråga, skall jag göra ett par andra erinringar.

Utskottet har också medgivit, att, när det gäller frågan om tillströmningen till lärarbanan, äro de nuvarande förhållandena icke tillfredsställande. Utskottet säger även, att vissa förhållanden på andra delar av här ifrågakvarande område för närvarande icke äro tillfredsställande. Utskottet har kanske dock i viss mån bagatelliserat frågan om tillströmningen. Utskottet citerar bland annat filosofiska fakultetens i Lund yttrande, där fakulteten framhållit, att problemet är ett övergångsproblem. Men utskottet har aktat sig för att citera fortsättningen i filosofiska fakultetens yttrande. Vad utskottet citerat, är en bisats, som börjar: »Ehuru fakulteten anser sig ha grundad anledning att förmoda, att den nuvarande stora tillströmningen till universiteten delvis är ett övergångsfenomen...» Men sedan kommer huvudsatsen, och där heter det: »... förmenar dock fakulteten läget på läroverkslärarbanan för närvarande vara så allvarsamt, att alla åtgärder, som kunna tänkas förbättra detsamma, äro väl värda att taga i övervägande.» Utskottet har visligen aktat sig för att citera den sistnämnda delen av yttrandet.

När det gäller frågan om vad som överhuvud taget kan göras i detta avseende, vill jag först fästa uppmärksamheten på, att skolöverstyrelsen framhållit, att bland de läraraspiranter, som hava sin utbildning färdig, råder knappast någon arbetslöshet, men att det finnes ett antal personer, som hava sina akademiska studier bakom sig och redan konkurrera om lärarplatser utan att kunna få anställning. Det är dem, som motionären syftat på, då han talar om c:a 150 personer utan anställning.

Men det viktigaste problemet är icke detta om dem, som redan genomgått universiteten och redan äro ute och konkurrera om lärarplatserna, utan det viktigaste problemet gäller det stora antal vid universiteten, som redan håller på att utbilda sig för lärarbanan och varje år strömmar dit i samma syfte. Motionären har kastat fram en tanke att genom fordran på vissa kvalificerade betyg i studentexamen sätta spärr vid tillträdet till lärarbanan. Inom utskottet har det varit en enhällig mening, som också överensstämmer med alla de vid utlåtandet fogade yttrandena från de hörda myndigheterna, att ingen sådan spärr bör sättas, utan att de akademiska studierna liksom hittills böra vara fria. Utskottet har alltså varit enigt på den punkten. Däremot hava reservanterna menat, att en utredning kunde företagas om de åtgärder, som borde vidtagas för att i tid avbryta lärarbanan för dem, som icke äro lämpliga för densamma av en eller annan anledning. Reservanterna hava då pekat på några förslag, som kommit dels från filosofiska fakulteten i Lund och dels från skolöverstyrelsen.

Men den viktigaste frågan är, på vad sätt man genom upplysningsverksamhet skulle kunna minska antalet av dem, som nu giva sig in på lärarbanan. Utskottet har varit enigt även i detta avseende. Både reservanterna och majoriteten ha menat, att det viktigaste botemedlet för det rådande missförhållandet är upplysningsverksamhet. Utskottet har framhållit, att en sådan upplysningsverksamhet i första rummet bör ankomma på de akademiska myndigheterna och på studenternas egna organisationer. Reservanterna hava menat, att det i viss mån är ett samhällsintresse, att en sådan upplysningsverksamhet

kommer till stånd. I likhet med skolöverstyrelsen hava reservanternas förmenat, att om en upplysningsbyrå kommer till stånd, borde den få understöd från staten.

Men den viktigaste skillnaden mellan reservanternas och utskottsmajoritetens meningar är, att reservanternas förmenat, att en sådan upplysningsverksamhet är meningslös, om man icke har nödigt material att lägga till grund för densamma.

Reservanternas hava också förmenat, att en utredning borde komma till stånd just för att ådagalägga hurudan ställningen kan vara under den närmaste framtiden dels i fråga om antalet lärartjänster, som kunna komma att inrättas eller bli lediga, och dels i fråga om antalet personer, som äro aspiranter på denna bana. Reservanternas hava då också kunnat direkt hänvisa till de grundlinjer för en sådan utredning, som skolöverstyrelsen uppdragit i sitt yttrande. Reservanternas hava alltså även på den punkten tagit upp de förslag, som skolöverstyrelsen varit inne på, och förmenat, att en utredning efter de linjer, som skolöverstyrelsen uppdragit i sitt utlåtande, borde komma till stånd framför allt för att på den vägen få material för upplysningsverksamhet, som — såsom nämnts — också enligt reservanternas mening är bästa botemedlet på detta område.

Jag vill till vad jag nu sagt blott lägga följande. Skolöverstyrelsen har förmenat, att visserligen kan överstyrelsen lämna uppgifter om hur många lärarplatser, som varit lediga under sista femårsperioden. Men i fråga om framtidsuppgifter är det icke utan ingående undersökning möjligt att tala om upplysningsverksamhet från de akademiska myndigheterna och de studerandes egna organisationers sida. Men om icke något material finnes för en sådan upplysningsverksamhet, har den förefallit reservanternas meninglös.

Reservanternas hava icke lämnat obeaktade de svårigheter, som kunna vara förknippade med en sådan utredning. Men reservanternas hava menat, att här föreligger ett så allvarligt problem, att det icke får skjutas åt sidan därför, att det finnes vissa svårigheter i samband med en utredning. Det är av dessa skäl, i stora drag angivna, som reservanternas hava menat, att man borde tillstyrka motionen i stort sett.

På en punkt hava reservanternas icke kunnat tillstyrka motionen. Det är i fråga om sättet för utredningens anordnande. Det är, såsom förmenats här, icke fråga blott om ett intresse, som rör skolöverstyrelsens verksamhetsområde, utan det är även fråga om ett intresse, som rör universiteten. Därför hava reservanternas menat, att skolöverstyrelsen icke ensam borde handhålla denna utredning, utan att utredningen borde ordnas genom skolöverstyrelsens försorg men så, att också representanter för universiteten borde delta.

Jag ber med de synpunkter, jag här anför, herr talman, att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen av herr Gardell i Stenstu med flera.

Herr Gardell i Stenstu instämde häruti.

Herr Mosesson: Herr talman! Den som tillfälligtvis kommer till Uppsala låt oss säga den första maj eller en vårfest, och ser de glada stojande unga män, som finnas där, kan näppeligen tro, att där råder bekymmer och allvar. Den som känner till studentvärlden vet dock, att så är fallet. Den som här skall tala i den föreliggande frågan denna vårdag kan näppeligen tro, att det här i kammaren finns något intresse för detta spörsmål. Jag hoppas dock, att så är fallet, ty det spörsmål, som det här är fråga om, är i högsta mätto allvarligt, och det kräver från statsmakternas och från riksdagens sida en vaken uppmärksamhet.

*Ang.
åtgärder mot
arbetslöshet
bland läro-
verkslärar-
aspiranter
m. m.
(Forts.)*

Ang.
åtgärder mot
arbetslöshet
bland läro-
verkslärar-
aspiranter
m. m.
(Forts.)

Motionen berör ett synnerligen viktigt ämne. och då jag nu med några ord vill försvara den ståndpunkt, till vilken utskottsmajoriteten kommit, vill jag ärligt säga, att hos utskottets majoritet — jag hoppas i lika hög grad som hos reservanterna — finns ett allvarligt intresse för, att de nu rådande onormala förhållandena så snart som möjligt komma att ersättas med andra. Spörsmålet är blott, huruvida vi skola bryta ut denna kvantitativt viktiga detalj ur dess större sammanhang, nämligen ur spörsmålet om överproduktionen inom de lärda yrkena. De finnas ju som göra gällande, att staten icke alls bör åtaga sig något ansvar för det bruk individen gör av sin frihet och av de möjligheter, som staten har givit honom att studera. Jag konstaterar med glädje, att herr Anderson i Linköping, som i en annan fråga har gjort gällande, att staten icke bör ikläda sig något sådant ansvar för vad den enskilda individen gör, i detta avseende har den uppfattningen, att staten verkligen bör genom sina åtgärder ingripa på det här ifrågavarande området.

En filosofie magisterexamen, vilken som bekant berättigar till tillträde till lärarebanan och som det stora flertalet lärare måste nöja sig med, öppnar faktiskt möjligheter dels till andra lärda banor och dels mot olika förvärvsområden inom samhällslivet på ett helt annat sätt än t. ex. läkarexamen eller en juridisk examen. För den skull är jag icke övertygad om, att det är nödvändigt att bryta ut *denna* examen och *detta* spörsmål ur det större sammanhanget. Låt vara att icke så många berördes av den motion, som för ett par år sedan andra kammaren nästan enhälligt slog ihjäl, nämligen motionen om reglering av tillströmningen till läkarbanan, så var den motionen dock lika behjärtansvärd som denna. Ostridigt är att medicinarna ha en betydligt längre utbildningstid än läroverksläraraspiranterna, att de ha lika stora svårigheter att kämpa emot som dessa och färre möjligheter att komma in på andra banor, ifall de icke kunna få sin utkomst på läkarbanan. I det utskott, som behandlat denna motion, sitta två filosofie magistrar, av vilka en är lantbrukare och en köpman. De ha säkerligen haft lika goda kvalifikationer och möjligheter som vilka andra filosofie magistrar som helst att bli läroverkslärare, och den examen de avlagt har naturligtvis icke på något sätt stängt deras möjlighet till förvärvsverksamhet på de områden som de nu ha valt. Såsom herr Thomson påpekade, äro vi alla av den uppfattningen, att vi icke skola införa någon examen rigorosum eller på något sätt kräva så och så höga betyg för att man överhuvud taget skall få bedriva studier vid den filosofiska fakulteten vid universiteten eller vid högskolorna. Den restriktiva linjen, som är antydd i motionen men icke anvisad, har ingen i utskottet velat gå med på.

När det nu gäller frågan om vad som kan göras för att åstadkomma en förbättring i rådande svåra förhållanden, ha vi inom utskottet kommit till den uppfattningen — och jag förmodar, att den delas av envar, som känner till dessa förhållanden — att man skulle kunna förvänta, att en del professorer på ett annat och bättre sätt än som sker ägnade uppmärksamhet åt de studerandes framtidsmöjligheter och gåve dem anvisningar och råd, så att de icke behöva slå in på en studieväg, som sedan visar sig svårframkomlig eller oframkomlig. När för ett par år sedan professorernas löner reglerades här i riksdagen, var det ju under den förhoppningen, att det i detta avseende skulle bli mer av verklig humanitet — jag skulle vilja säga mer av socialt ansvar för de unga männen hos de lärda herrar, som äro deras lärare. Det torde icke vara någon överdrift att säga, att det finns personer, som legat vid universitet, deltagit i seminarieövningar och gått på föreläsningar vilkas personliga kontakt med läraren inskränkt sig till att när vederbörande klarat av sin tentamen, läraren tagit honom i hand och frågat, när han var klar med de andra ämnena och skulle lämna universitetet; men utöver detta fanns det icke något intresse. Det finns en del lärare, som äro att likna vid buddabilder eller sfinxer och som de

unga männen ha föga hjälp av, när de behöva råd och upplysningar. I detta avseende önska vi säkerligen alla förbättring. Sant är ock vad herr Thomson nyss påpekat, att myndigheterna, konsistorier, skolöverstyrelsen och vad de nu heta, skulle kunna bistå med det material, som behövs för att få en överblick över förhållandet mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft. Vi vilja understryka detta och anse kravet på att material gives vara rimligt. Men vi anse, att framför allt de unga — de äro dock icke några skolpojkar utan fria akademiska medborgare, och deras studier skall ju hänvisa dem att gå ut och intaga platsen som en ledande samhällsgrupp — själva känna ansvaret för sitt livsöde och genom sina organ söka göra något i detta avseende.

Personligen står jag, ehuru jag här för utskottets talan på den ståndpunkten, att om det varit möjligt att genom anslag eller på annat sätt främja en upplysningsverksamhet, hade detta varit lyckligt, men även utan initiativ från riksdagens sida genom en skrivelse till Kungl. Maj:t kan och bör enligt min mening någonting göras i motionens syfte i det första momentet av motionens kläm.

Vad sedan angår det andra momentet i motionen om extralärarnas rättsliga ställning har jag den uppfattningen, att vi icke vid sidan av den utredning, som nu pågår rörande lönespörsmålet, kunna komma med krav på en alldeles särskild utredning. Ty även om utskottet icke velat eller kunnat bestämt säga, att lönenämnden får fråga om den rättsliga ställningen under behandling, är det väl ändå mycket troligt, att det icke är möjligt för nämnden att taga upp det ena och lämna det andra. Ett bifall till motionen i denna del skulle så vitt jag förstår lett till, att det blivit två utredningar, som icke blott hade löpt nära nog parallellt med varandra utan ock så nära varandra, att de på många punkter sammanfallit.

Såsom saken nu ligger till och med hänsyn till den ståndpunkt riksdagen förut intagit till liknande spörsmål, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Anderson i Linköping: Herr talman! Kammaren ådagalägger tydligt, att kammaren icke anser denna fråga vara utav den art och betydelse, att den påkallar någon större uppmärksamhet och intresse, och däri ligger ju en kraftig maning till motionär och reservanter att begränsa sina inlägg så mycket som möjligt; och jag skulle för övrigt gjort det även utan denna anmaning från kammarens sida. Jag bara gör den lilla reflexionen, att det är rätt egendomligt, att arbetslöshetsproblemet, som i så hög grad plägar intressera denna kammare, icke gör det i alla sina avsnitt; det finns tydligen vissa sidor av arbetslöshetsproblemet, som kammaren nonchalerar. Jag erinrar mig mycket livligt den debatt, som fördes här i kammaren härom året, då det gällde arbetslösheten inom folkskollärarkåren. Intresset var den gången betydligt starkare, än nu, och dock gällde det då en förhållandevis mindre betydande arbetslöshet än den, som beröres i den föreliggande motionen. Det gällde då endast ett par hundra medlemmar av en kår på över femtontusen personer. Den akuta arbetslöshet, som är påpekad i fråga om läroverksläraraspiranterna, gäller c:a ethundrafemtio personer inom en kår på tre tusen. Ingendera av dessa siffror säger ju så värst mycket om själva problemets omfattning, men jag påpekar dessa siffror för att visa, hurusom den arbetslöshetsfråga, som här är framförd, ingalunda kan anses vara mindre berättigad än den, som härom året sysselsatte kamrarna, när det gällde folkskollärarkåren.

Nu har utskottets ärade ordförande i så tydliga ordalag framhållit sitt intresse för saken, att motionären icke kan annat än på det allra livligaste uttala sin tacksamhet och sin tillfredsställelse. Det är bara tråkigt, att man i själva utskottsutlåtandet märker så litet av det livliga och säkerligen uppriktiga intresse, som utskottets ordförande ådagalagt. Jag har det bestäm-

Ang.
åtgärder mot
arbetslöshet
bland läro-
verkslärar-
aspiranter
m. m.
(Forts.)

Ang.
åtgärder mot
arbetslöshet
bland läro-
verkslärar-
aspiranter
m. m.
(Forts.)

da intrycket, att utskottsutlåtandet är skrivet under ett visst inflytande av talet om frågans komplicerade och svåröverskådliga innebörd. Utskottsmajoriteten anför de utlåtanden, som inkommit från olika håll, där frågan underkastats en intresserad behandling — det gäller icke minst det värdefulla utlåtande, som föreligger från skolöverstyrelsen. Utskottsmajoriteten har vid läsningen av dessa dokument funnit sig böra resignera inför själva problemet och den har gjort det i ett utlåtande, som är i högsta grad urvattnat. Därmed ha reservanternas fått alla argument på sin sida, och jag tror, att den som vill göra sig mödan att läsa igenom detta utlåtande, icke kan komma till annan uppfattning än att reservanternas ha de sakliga skälen och de goda argumenten på sin sida.

Jag har icke mycket att tillägga utöver vad herr Thomson redan anfört. Jag vill endast påpeka, att denna fråga har ett utomordentligt nära samband med den nyss beslutade skolreformen. När vi här 1927 behandlade frågan om skolreformen, tillät jag mig inför kammaren framhålla, att genom denna skolreform öppnades slussarna till de högre lärdomsbanorna på ännu vidare gavel än förut, och jag underströk vådan av detta. Jag framhöll bland annat, att det räckte icke bara med att — som åtskilliga talare i debatten gjorde — betona vars och ens rätt att komma i åtnjutande av den högre undervisningens förmåner, utan att man också måste se till vilka möjligheter, som erbjuda sig för den som via enhetsskolan marscherar upp till realskolexamen eller studentexamen att få sin utkomst på de banor, som därigenom öppnas. Men den ledande principen för skolreformen var ju i stället att bereda en fri och obehindrad väg för de s. k. studiebegåvningarna, och man frågade icke efter vad som skulle bli av dem efter slutade studier.

Vi ställas i dag på nytt inför detta problem — visserligen på ett begränsat område men dock på ett område, där förhållandena i alldeles särskild grad äro ägnade att belysa innebörden av denna översvämning på de lärda banorna. Genom denna reform skapade man lika möjlighet för alla till bokliga studier, och man tycker, att det då borde vara en ofrånkomlig konsekvens, att myndigheterna här i landet, liksom i Tyskland och Österrike, för att taga två exempel, söka leda studenterna in på lämpliga arbetsområden genom råd och anvisningar för yrkesvalet. I detta avseende har icke mycket gjorts här i landet, åtminstone icke beträffande den kategori, som jag här talar om.

Nu söker utskottets ärade ordförande göra gällande, att detta icke är en sak, som kommer samhället vid, och han har passat på att giva den lilla replik, som jag visste skulle komma, nämligen att motionären, som i en annan fråga ansett, att staten icke bör ingripa till skydd för medborgarna, knappast har rätt att komma i den här föreliggande frågan med en framställning, som går ut på statsingripande. Jag tror icke, att jag behöver klargöra för kammarens ärade ledamöter den grundväsentliga skillnaden mellan de två fall, som det här gäller, men jag vill begagna tillfället att betona, att jag i denna fråga verkligen hör till dem som tro på det enskilda initiativet och det enskilda ansvaret. Jag vill ingalunda flytta över ansvaret på staten, men jag anser, att det är ett samhällsintresse i egentligaste mening att söka motverka utvecklingen av ett lärt proletariat. Och när jag har den uppfattningen att staten direkt medverkat till en sådan utveckling genom de åtgärder, som från statens sida vidtagits, så finner jag det vara fullt konsekvent att staten begagnar de åtgärder, som stå till buds, för att söka leda utvecklingen in på andra banor. Jag ser verkligen icke denna fråga som en klass- eller kårangelägenhet, utan jag ser den framför allt som en samhällsangelägenhet.

Det är, det betonar jag särskilt, icke bara de enskilda lärarna som bli lidande på det nuvarande systemet, utan i lika hög grad läroverken och ung-

domen. Om genom detta system den enskilde lärarens ekonomi undergräves genom flera års arbetslöshet mellan universitetsutbildningen och de första praktiska läraråren, så uppstår en skada som svårligen kan repareras. I ett till utskottets utlåtande fogat yttrande framhålles att utbildningskostnaderna för behörighet till adjunktur kunna beräknas till c:a 16,000 kronor i genomsnitt. Dessa kostnader äro så höga, att skulle därtill komma några års arbetslöshet, blir ställningen faktiskt för flertalet extralärare ohållbar, och skulle han sedan, när han fått fast anställning, söka reda upp sin tilltrasslade ekonomi genom extra lektioner eller annat arbete, så blir skolarbetet i längden lidande. Det har också framhållits, att medelåldern för befordran till adjunkt i vårt land är abnormt hög. Siffran är 36 år. Jag tillåter mig att till kammarens ledamöter rikta en vädjan, om ni icke skulle vilja beakta den synpunkten, huruvida det kan vara med samhällsintresset förenligt att de personer, som skola fostra andras barn, genom det nuvarande extralärarsystemet och de dåliga befordringsmöjligheterna på lärarbanan tvingas uppskjuta bildandet av eget hem, tills de kommit in på 40-talet. Jag tror det är en synpunkt, som icke i detta sammanhang bör helt lämnas å sido. Nu är det faktiskt så, att med de befordringsförhållanden som råda är det omöjligt för de personer, som gå in på lärarbanan att bilda eget hem, förrän de nalkas fyrtio-talet eller de överskridit detta.

Genom de yttanden, som inkommit till första tillfälliga utskottet, och särskilt genom skolöverstyrelsens utlåtande har denna fråga i högre grad än kanske de flesta andra, som behandlats av riksdagsutskott, fått en värdefull och intressant belysning. Men vad man saknar, vilket också framhålles i skolöverstyrelsens utlåtande, det är det material, som behövs för att överblicka problemet i hela dess omfattning och utan vilket en upplysningsverksamhet blir av föga värde. Därför hava också samtliga myndigheter, som yttrat sig, tillstyrkt den utredning, som föreslås i motionen, och jag kan icke finna, att utskottets majoritet i den knappa motivering, varmed den avfärdade motionen, kunnat förebbringa några skäl, som tala emot en sådan utredning, vars nödvändighet eller önskvärdhet är vitsordad av samtliga hörda myndigheter.

Jag gör mig inga förhoppningar om att kammarens majoritet, i valet mellan att följa utskottet eller att följa de sakkunniga hörda myndigheterna, skall följa de senare, utan jag räknar med som en tämligen säker möjlighet att kammarens majoritet följer utskottet. Men jag har då åtminstone den tillfredsställelsen att här från utskottets ordförande ha fått ett oförbehållsamt erkännande, att det varit av vikt att denna fråga förts fram till riksdagen. Och jag kan ju också möjligen räkna som en vinst att i de uttåtanden, som inkommit från de sakkunniga myndigheterna, det också har erkänts, att denna fråga verkligen är av en sådan vikt och betydelse, att den förtjänar att undersökas och att genom dessa uttåtanden också vissa sidor av problemet så belysts, att någon vägledning lämnas för den studerande ungdomen, när det gäller att bedöma framtidsutsikterna på lärarbanan.

Jag ber emellertid, herr talman, att få yrka bifall till reservationen, vilken, som jag nyss yttrade, innehåller de starkaste sakliga argumenten, under det att utskottsmajoriteten har nöjt sig med att i synnerligen vaga ordalag erkänna sin oförmåga att gå problemet in på livet.

Herr Mogård: Herr talman! Det är ingen inom utskottsmajoriteten som vill förneka att motionen innebär ett påpekande av verkligen mycket allvarliga missförhållanden på det här ifrågavarande området. Det måste ju för unga människor, som komma till universiteten, vara ytterst svårt att från början kunna säga, att den bana, som de studera på skall skänka dem bröd och ut-

*Ang.
åtgärder mot
arbetslöshet
bland läro-
verkslärar-
aspiranter
m. m.
(Forts.)*

Ang.
åtgärder mot
arbetslöshet
bland läro-
verksläro-
aspiranter
m. m.
(Forts.)

komst en gång i framtiden. Jag har många gånger förundrat mig över att man vid universiteten icke söker göra mera för att bringa upplysning åt dessa unga kandidater, som anlända dit. När för ett par år sedan frågan om löne-reglering för universitetslärarna förelåg här i riksdagen, minns jag särskilt, hurusom en talesman för universiteten utlovade att, därest riksdagen nu gäve universitetslärarna förbättrade lönevillkor, skulle de låta sig angeläget vara att bättre än vad de gjort förut söka mera faderligt taga hand om den studerande ungdomen. Jag tror att det är där som det viktigaste skulle vinnas med vad motionären åsyftar, alltså att man komme därhän att universitetslärarna själva betraktade sig icke bara som föreläsare och examinatorer utan som verkliga vägledare och hjälpare åt de unga. Och när nu staten har tillmätt dem rikliga löner för deras lärarmöda, synes det mig också påkallat att man sätter upp fordringarna på dem i det stycket ganska högt.

Ty vad bättre kan man verkligen göra än detta att upplysa de unga om att välja den bästa levnadsbanan? Man kan icke monopolisera ett yrke, man kan icke säga att extralärarna och extra läraraspiranterna enbart skola vara skyddade för arbetslöshetens faror och vedervärdigheter när det gäller att söka sin utkomst. Även andra kategorier ha naturligtvis samma skäl att fordra beaktande i sin arbetslöshetsfråga; den är ju allmän för all ungdom vid universiteten, i varje fall inom de tre världsliga fakulteterna. Och för övrigt, denna utredning, som reservanterna nu föreslå och för vilken de fått understöd av diverse myndigheter, vad skall den kunna lämna för plan, vad skall den kunna lämna för anvisning? Jag tror icke, att man skall kunna peka på annat än att just de akademiska myndigheterna bättre än hittills skola vägleda de unga i deras yrkesval.

Annars kan man ju se efter vad skolöverstyrelsen tänkt sig såsom lämpliga utvägar, då det gäller bättre utkomstmöjligheter för extralärarna. Den anför egentligen tre punkter, för att visa, huru det skulle gå till att skapa bättre utkomstmöjligheter åt lärareaspiranterna. Den första vore att reducera antalet ämneslärarinnetjänster, — detta föreslås icke, det vill jag påpeka. Alltså skulle man förminska utkomstmöjligheterna för den kvinnliga ungdom, som nu söker sig in på lärarbanan. Den andra vore att det upprättades ett slags amanuensbefattningar, i vilken egenskap dessa extralärareaspiranter skulle skrivas in vid undervisningsverket, och i vilken de också antagligen skulle få rätt att uppbära ett visst arvode under väntetiden innan de fått ordinarie tjänst. Till sist säger skolöverstyrelsen: »Den enda fullt effektiva åtgärden att skapa ökade befordringsmöjligheter är emellertid ett ökat inrättande av ordinarie tjänster.» Skulle man skapa nya ordinarie tjänster för tjänstnehavarnas egen skull? Det är ett bakvänt förfaringssätt, synes det mig; det skulle visa sig synnerligen ödeläggande i sina ekonomiska verkningar, därest man antog en sådan princip.

Jag vill säga, att jag livligt behjärtar motionens syfte, och jag tycker det är beklagligt att mera icke kan göras för att vägleda den akademiska ungdom, som är arbetslös, men jag måste tillägga, att jag står alldeles villrådig inför frågan om vad som bör göras. Jag tror därför, att kammaren med gott samvete kan bifalla vad utskottet nu här hemställt, vartill jag yrkar bifall.

Herr Thomson: Herr talman! Det var en synpunkt i herr Mogårds anförande, som jag anser icke bör få stå oemotsagd. Det var herr Mogårds påstående, att skolöverstyrelsen i denna fråga skulle menat, att man skulle skapa nya ordinarie tjänster bara för att bereda möjlighet för ifrågavarande personer att få anställning. Det förefaller mig, som om herr Mogård borde hava läst igenom vad skolöverstyrelsen verkligen sagt i denna punkt, innan herr Mogård yttrade sig. Jag vill erinra om att vad herr Mogård här citerade är avslut-

ningen på ett långt resonemang, där huvudsaken lyder på detta sätt: »Såsom överstyrelsen vid tidigare tillfälle haft anledning framhålla, böra sådana» — d. v. s. ordinarie tjänster — »inrättas i den utsträckning, som kan anses ungefärligen motsvara läroverkens konstanta, d. v. s. av tillfälliga fluktuationer oberoende behov av lärarkrafter». Det är den frågan, som skolöverstyrelsen fäst uppmärksamheten på, och jag anser att jag borde framhålla detta, så att herr Mogårds yttrande icke borde stå oemotsagt.

*Ang.
åtgärder mot
arbetslöshet
bland läro-
verkslärar-
aspiranter
m. m.
(Forts.)*

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 7.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 89, i anledning av väckt motion angående beredande av särskild ersättning åt visst indelt manskap;

nr 90, i anledning av väckt motion om uppförande å ordinarie stat av samtliga arbetsledarebefattningar vid arméns truppförband m. m. samt flygvapnets verkstäder;

nr 91, i anledning av väckt motion om löneförbättring för vissa äldre subalternofficerare;

nr 92, i anledning av väckta motioner om ytterligare åtgärder för underlättande av rekryteringen av officers- och underofficerskårerna i Boden; och

nr 93, i anledning av väckt motion om medgivande att till förvaltaren vid intendenturkåren C. J. Bodin må utbetalas vissa belopp, utgörande dels upp-
buret men återbetalat, dels ock ej utbetalat dyrtidstillägg.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

Å föredragningslistan var härefter uppfört statsutskottets utlåtande, nr 94, i anledning av riksdagens år 1928 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1927—30 juni 1928.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 2—6.

Lades till handlingarna.

Punkten 7, angående kostnader och underhållsarbeten för övningsfartyget af Chapman.

Med anledning av vissa uti revisionsberättelsen meddelade uppgifter rörande kostnaderna för övningsfartyget af Chapman hade utskottet i förevarande punkt funnit vad i detta ärende förekommit vara av den vikt, att utskottet velat för riksdagen omförmåla detsamma.

*Ang.
kostnader
och under-
hållsarbeten
för övnings-
fartyget af
Chapman.*

Uti en vid denna punkt avgiven reservation hade herr *Holmgren* förklarat sig anse, att punkten icke bort i utlåtandet intagas.

Ang.
kostnader
och under-
hållsarbeten
för övnings-
fartyget af
Chapman.
(Forts.)

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr **Holmgren**: Herr talman! Redan år 1924 framställde ju riksdagen anmärkning mot att anskaffningskostnaderna för övningsfartyget av Chapman hade kommit att väsentligt överskrida det belopp, som från början beräknats för ändamålet erforderligt. Anmärkningen var i och för sig fullkomligt riktig. Anskaffningskostnaderna uppgingo vid det tillfället till 385,000 kronor. Sedan dess har emellertid ingenting inträffat som enligt min mening kan föranleda någon anmärkning från riksdagens sida. Utskottet har i detta fall hängt upp sig på att anskaffningskostnaderna nu uppgått till sammanlagt 550,000 kronor, sålunda till vida mera än det belopp, 385,000 kronor, som riksdagen år 1924 gjorde anmärkning på. Det kan ju vid första påseendet synas befogat att man alltså gör anmärkning på, att anskaffningskostnaderna nu äro så mycket högre, men utskottet har här förbisett att det här rör sig om helt andra anskaffningskostnader än kostnad för nyanskaffning av ett fartyg. Det är kostnader för anskaffning av en massa tillbehör till fartyget, som det här rör sig om. Varje fartyg, som utgår på en expedition, medför en s. k. observationsjournal, i vilken fartygschefen antecknar alla de fel och brister, som han finner ombord på sitt fartyg och de förslag, som han har för avhjälpande av dessa brister, och när han hemkommit, prövas alla de anmärkningar, som äro antecknade i observationsjournalen av en kommission av varvsmyndigheter, som fattar beslut i varje fall om någon åtgärd skall vidtagas eller ej. Nu har bl. a. på af Chapman anskaffats en hel del nya effekter, som varit nödvändiga. Går t. ex. en båt förlorad, är det väl självklart, att man måste anskaffa en ny. Det kan sålunda icke sägas vara underhåll enbart, ehuru det går på underhållsanslaget, utan är ren nyanskaffning. Det är sådan anskaffning det är fråga om. Bl. a. fann en fartygschef, att det var ganska betungande för skeppsgossarna, som övades på af Chapman, att med handkraft lätta det tunga ankaret. Då föreslog han att skaffa ett motorspel, så att man maskinledes fick upp ankaret. Det är anskaffat, och det föranledde naturligtvis en stor kostnad. Så var det ett år då fartygsläkaren gjorde anmärkning på att det icke fanns värmeledning, utan pojkarne blevo förkylda och lungsjuka. Man gick det året norr om Skottland, och det var tidigt på året. Då skaffades värmeledning till fartyget, vilket naturligtvis betydde en utgift. Likaledes har införts elektrisk belysning, därför att pojkarne, när det exempelvis var dåligt väder och de icke kunde övas på däck utan måste sysselsättas med studier, icke skulle sitta och förstöra ögonen. Alltså, det har varit utgifter som varit fullkomligt befogade och som överhuvud taget betyda förbättringar av fartyget. Om nu riksdagen nästa år skulle roa sig med att granska motsvarande siffror för af Chapman, skulle riksdagen till sin förvåning finna, att anskaffningskostnaderna för fartyget icke räcka med 550,000 kronor, utan låt mig säga, utgöra 575,000 kronor. Då måste riksdagen nästa år nödvändigtvis icke blott göra anmärkning på detta förhållande utan måhända ställa myndigheterna till ansvar för detta. Detta kan icke vara rimligt och riktigt.

Om nu marinförvaltningen mot förmodan, får jag säga, skulle rätta sig efter den anmärkning, som förekommer i statsutskottets utlåtande, skulle följderna därav bliva, att övningsfartyget af Chapman vore det enda fartyg i svenska flottan, på vilket inga förbättringar eller nyanskaffningar finge äga rum, i motsats till alla andra fartyg där det får gå i fortsättningen som hittills.

Jag menar, att här har statsutskottet icke penetrerat frågan så i detalj som önskligt varit för att avge ett klart utlåtande, utan för min del anser jag att denna punkt bör utgå, och därför, herr talman, yrkar jag bifall till den av mig vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Jag skall icke ingå på utskottets synpunkter i denna fråga. Det är en annan medlem av statsutskottet, som efter mig kommer att tala å utskottets vägnar. Men jag vill med anledning av statsrevisorernas granskning av detta ärende säga, att det är synnerligen anmärkningsvärt, då man tilltror sig utan att fråga regering och riksdag ge ut pengar på det sätt, som här skett. Det förvånar mig mycket, att herr Holmgren både på första avdelningen i statsutskottet och här i kammaren har reserverat sig i detta fall. Ty om det någon gång skall göras anmärkning av statsrevisorerna, är det väl i sådana fall som detta, när man ser, vilka belopp marinförvaltningen gör av med i jämförelse med vad den begärt hos Kungl. Maj:t. Riksdagen har tidigare gått in för att bevilja ett visst belopp för inköp av detta fartyg och dess iordningställande. Samtidigt fick marinförvaltningen en ganska skarp anmärkning av 1924 års riksdag. Men man fortsätter i alla fall på den inslagna vägen. Nu säger herr Holmgren, att detta är någonting, som är nödvändigt, och att det måste återkomma även nästa år. Ja, det kanske det. Men marinförvaltningen bör lägga fram klara siffror för regering och riksdag, som man kan bygga på, och icke sådana, som äro så missvisande, att de verka som ett slag i luften. Ty den summa, som beviljades och ansågs skälig från början, är i detta fall icke bara fördubblad utan mångdubblad.

Det skulle kunna vara mycket att tillägga särskilt med avseende på det anmärkta inköpet av en pontonkran. Denna sak är också mycket anmärkningsvärd. Herrarna hava sett av revisorernas berättelse, huru man kunnat gå till väga, då man inköpt en gammal kran och offrat så mycket på att reparera den, att den blivit mycket dyrare, än om man köpt nytt. Det är detta som jag finner det vara starka skäl att anmärka på, fastän herr Holmgren säger, att det icke finns skäl därtill. Även detta är verkligen ett mycket anmärkningsvärt fall, som naturligtvis i enlighet med utskottsmajoritetens hemställan här bör omförmälas.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Det är ju en särskild historia förknippad med detta fartygs inköp år 1923. Det skedde ju icke efter det att medgivande av riksdagen hade inhämtats, utan myndigheterna ordnade frågan på det sättet, att de ställde Kungl. Maj:t inför ett ganska klart fait accompli, så att Kungl. Maj:t icke hade annat att göra än att anvisa medel till inköpet av dåvarande segelfartyget G. D. Kennedy från rederiaktiebolaget Transatlantic i Göteborg. När så regeringen av 1924 års riksdag begärde att få medel till gäldande av köpesumman, framgick det av den kungl. propositionen ganska tydligt, att regeringen själv icke var synnerligen glad över det läge, i vilket frågan kommit. Det är självfallet, att detta inköp, därest det ställts under riksdagens prövning, icke kommit att ske så — jag använder med full avsikt ordet lättvindigt, som nu faktiskt blev fallet. 1924 års riksdag visade emellertid alldeles samma och kanske t. o. m. litet skärpta missnöje över detta förfaringssätt, som ställde de anslagsbeviljande myndigheterna inför ett praktiskt taget fullbordat faktum. Riksdagen anförde i sitt medgivande, att pengar fingo tagas i anspråk för inköpet, följande: »Då emellertid inköp av fartyget nu skett, lär det vara nödvändigt, att detsamma iordningställes för sitt avsedda ändamål. Riksdagen förutsätter dock, att från Eders Kungl. Maj:ts sida noga övervakas, att medel icke härför tagas i anspråk i större omfattning än som kan anses vara av behovet oundgängligen erforderligt.» Detta var ett klart och tydligt direktiv från riksdagens sida till Kungl. Maj:t att i detta speciella fall alldeles särskilt övervaka marinförvaltningens åtgöranden

Ang.
kostnader
och under-
hållsarbete
för övrigs-
fartyget af
Chapman.

(Forts.)

för detta fartygs iordningställande. Även i det avseendet ligger sålunda ärendet praktiskt taget av riksdagen själv utplacerat i synlinjen något klarare och bättre än alla andra ärenden, som marinförvaltningen har att behandla inom underhållsanslaget.

Det är denna utgångspunkt, mina herrar, som man icke ett ögonblick skall släppa i fråga om fartyget af Chapman. I samband med begäran om anslag för inköpet, 128,500 kronor, begärdes också 40,000 kronor för fartygets iordningställande. Dessa 40,000 kronor beviljades också för fartygets iordningställande för sitt ändamål. Jag satt i första avdelningen av utskottet även den gången, när vi behandlade denna fråga 1924; det var för övrigt under statsutskottets ordförandes eget presidium. Och jag minns mycket väl, huru tvivlande vi voro till uppgiften, att man skulle kunna iordningställa fartyget för 40,000 kronor. Och det tvivlet kom säkerligen till uttryck just i den passus av utskottets utlåtande och sedermera riksdagens skrivelse, som jag här har föredragit.

När jag i fortsättningen ger mig in på den ekonomiska sidan av saken, vill jag naturligtvis bestämt skilja på anskaffningskostnader och underhållskostnader. Nu veta vi, att fartyget anskaffades 1924. Bokföringsmetoden inom marinförvaltningen torde belysas därav att redan för budgetåret 1923—1924 finns det s. k. underhållskostnader för detta fartyg. Fartyget inköptes 1924, men det fanns underhållskostnader för det redan för budgetåret 1923—1924. Kunnna vi icke skönja i detta sätt att föra upp vissa utgifter en lust hos marinförvaltningen att på underhållsanslaget föra kostnaderna för iståndsättandet av detta fartyg, vilket måste ske, innan fartyget kunde tagas i anspråk. Man portionerade ut detta på underhållskostnader, så att man icke fick ett klart begrepp om vad kostnaderna gingo till. Jag vill lägga precis samma syn på utgifterna för budgetåret 1924—1925, ty såvitt jag kan erinra mig gick fartyget icke ut på någon expedition förrän 1925. Och det är självfallet, att ett sunt ekonomiskt betraktelsesätt säger oss, att kostnaderna för inköp och iordningställande av ett fartyg för ett visst ändamål intill dess fartyget tas i anspråk för detta ändamål måste betraktas såsom anskaffningskostnader, som icke äro jämförliga med kostnaderna för anskaffning av detaljer eller för underhåll, som för varje år under och efter expeditionerna behöva utföras. Rimligtvis måste man sålunda säga, att det som här redovisas som underhållskostnader under såväl budgetåret 1923—1924 som 1924—1925, sammanlagt ungefär 150,000 kronor, måste betraktas såsom varande sådana kostnader, som måste förbindas med anskaffningen av fartyget och måste läggas på utgifterna för fartyget, innan fartyget tages i anspråk för sitt ändamål.

När vi hade att behandla frågan om att anslå medel för själva inköpet, och det då uppgavs, att 40,000 kronor behövdes för att ställa fartyget i stånd att tjäna sitt nya ändamål, räknade givetvis statsutskottet och riksdagen med att alla de förändringar och förbättringar, som marinförvaltningen ansåg vara behöfliga för att det skulle kunna bli ett skeppsgossefartyg, skulle täckas av det anslagsbelopp för iordningställande av fartyget, som då fastställdes. Läger man den synen på saken, som enligt min mening är den enda riktiga, att det, som här redovisas under underhållskostnader, intill dess fartyget togs i anspråk bör läggas på anskaffningskostnaderna, d. v. s. 150,000 kronor, då komma vi upp till, icke 550,000 kronor utan 700,000 kronor. Vad som sedan kommer under budgetåren 1925—1926, 1926—1927 och 1927—1928 är jag naturligtvis beredd att betrakta såsom underhållskostnader och skall icke bråka om småsaker. Men uppenbarligen ligger också i dessa utgifter, 88,000 kronor 1925—1926, 81,000 kronor 1926—1927 och 55,000 kronor 1927—1928 — det ser man på siffrornas fall — även inlagda utgifter, som rimligen icke från vår utgångspunkt borde i allo betraktas såsom underhållskostnader, utan däri

ligger säkerligen även kostnader för förbättringar, som skulle tillgodosetts redan innan fartyget togs i anspråk för sitt ändamål.

Det är nu så, att då riksdagen verkligen år 1924 anbefallde Kungl. Maj:t att ha särskild uppsikt över användningen av penningar för af Chapmans räkning, så borde det väl knappast kunna ifrågasättas riktigheten av att statsutskottet tar upp denna punkt, då statsrevisorerna hava funnit anledning att granska dessa utgifter under de år, som gått. Statsutskottet skulle förvisso enligt min bestämda uppfattning icke gjort sin plikt, om statsutskottet efter 1924 års ståndpunktstagande låtit statsrevisorernas anmärkning på denna punkt ramla i papperskorgen och ingenting sagt. Det skulle kunnat tagas till intäkt för att riksdagen hade godkänt de åtgärder, som vidtagits, och förklarat sig vara nöjd med det uttalande om särskild uppsikt från regeringens sida, som gjordes 1924. Jag vill för min del — jag använde det uttrycket i statsutskottet — att vi icke ens emot myndigheter skola använda större våld än nöden kräver. Men vårt handlingssätt skall vara ett uttryck för den bestämt vaksamma anda, som alla böra känna, att riksdagen vid sin anslagsgranskning låter komma till synes. Ingen myndighet bör leva i ovisshet om att riksdagen verkligen ser efter, huru man använder de anslag, som riksdagen lämnar. Ett understrykande, ett läggande till handlingarna av denna omförmålan, det är, herr talman, ett observandum för vederbörande, att vi från riksdagens sida hava iakttagit, vad som gjorts därefter. Det är icke att använda större våld än nöden kräver utan helt enkelt att handla konsekvent.

I samma omförmålan står i motiveringen också omnämnt ett inköp av en pontonkran. Jag vill helt kort säga, att anmärkningen på denna punkt drabbar proportionsvis med hänsyn till den ekonomiska omfattningen i lika hög grad detta inköp, därför att marinförvaltningen icke synes vilja låta sig rätta beträffande sina metoder att göra inköp. Och när marinförvaltningen icke synes vilja göra detta, är det ännu mindre anledning att släppa efter, och det föreligger då anledning att också i fortsättningen hålla ett vakande öga över huru man förfar med de summor, som år efter år anslås.

Jag hemställer, herr talman, att omförmålan måtte läggas till handlingarna.

Häruti instämde herr *Carlsson-Frosterud*.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Bägge de föregående talarna hava begagnat den mycket tacksamma taktiken gent emot mig att tala om något annat än vad det här egentligen är fråga om. Bägge två hava åberopat det dyra inköpet av fartyget. Men jag fäste nyss kammarens uppmärksamhet på det förhållandet, att riksdagen redan 1924 därom har uttalat sig och med fullt fog gjort anmärkning på de förhållanden, som stå i samband med denna anskaffning. Sedan 1924 har icke någon anskaffning av skeppsgossefartyget af Chapman kunnat äga rum, eftersom fartyget redan då fanns. De kostnader, som sedan nedlagts på fartyget och som utgått från anslaget för flottans underhåll, hava avsett sådana arbeten, som myndigheterna prövat vara lämpliga att utföra för att förbättra fartygets egenskaper, och sådana inköp, som också varit lämpliga för att förbättra fartygets beskaffenhet. När herrar Bengtsson i Norup och Törnkvist i Karlskrona komma och beskärma sig över detta förhållande, att det varit så dyrt att anskaffa fartyget, tala de sålunda om en sak, som riksdagen redan 1924 uttalat sig om, och som riksdagen sålunda 1929 icke har någon anledning att ånyo rikta anmärkning emot.

Herr Törnkvist ville dessutom göra gällande, att alla de kostnader, som nedlagts på ett fartyg, innan det utgår på sin första expedition, höra till nyanskaffningen och sålunda måste räknas som nyanskaffningskostnader. Jag vill icke bestrida, att han i stort sett har rätt. Men jag vill fästa uppmärksam-

Ang.
kostnader
och under-
hållsarbeten
för örnings-
fartyget af
Chapman.

(Forts.)

Ang.
kostnader
och under-
hållsarbete
för övningss-
fartyget af
Chapman.

(Forts.)

heten på det förhållandet, att det finns massor av utgifter på ett nytt fartyg, som icke kunna sägas vara anskaffningskostnader. Där ligger t. ex. fartyget på en viss plats, och det blir anledning att flytta det. Vem kostar på flyttningen av fartyget? Det är en bagatell, det går på 50 å 100 kronor. Men icke kan jag säga, att det är en anskaffningskostnad. Om jag av ordningsskäl eller ur andra synpunkter anser lämpligt förtöja det, vem skall betala förtöjningen av fartyget? Förtöjningarna slitas, fartyget behöver rengöras, bevakas, överses, med ett ord, det finns massvis med arbete och åtgärder, som krävas för ett fartyg, även om det icke varit ute på expedition, vilka kostnader rimligtvis icke kunna läggas på anskaffningskostnaderna utan komma att gå ut från anslaget för underhåll.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Det var icke så, herr Holmgren, att jag för min del gjorde anmärkning på att detta fartyg varit för dyrt i inköp. Det kan möjligen vara försvarbart. Men när marinförvaltningen framlägger förslag om dels inköp och dels reparation samt begär anslag, som sedan överskridas mångdubbelt, finner jag detta anmärkningsvärt. Det är detta, som jag anser böra komma till riksdagens kännedom.

Sedan aktade sig herr Holmgren visligen att närmare röra vid den andra delen av anmärkningen i denna punkt, paragrafen om kostnaderna för pontonkranen. Det förhåller sig ju på det sättet, att kostnaderna för denna kran med inköpskostnad och reparationskostnader går upp till 102,707 kronor medan vi i statsrevisionen från vederbörligt håll fått upplysning om att en ny kran kunde köpas för 75,000 kronor. När man ser, att statens medel användas på detta sätt, måste det väl i all rimlighets namn göras anmärkning. Och när herr Holmgren först på avdelningen och statsutskottet och sedan i kammaren försöker övertyga om huru orätt statsrevisorerna havt, då tycker jag, att det går för långt. Ty vi ha väl ändå litet förstånd, både i statsrevisionen och statsutskottet.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Med anledning av ett yttrande, som fälldes nyss av herr Holmgren och som förekom i hans första anförande, ber jag att få säga några ord. Herr Holmgren synes vilja draga en skiljelinje vid 1924. Vi hava sålunda enligt herr Holmgrens mening uttalat ett bestämt klander i fråga om köpet och de dyra kostnaderna 1924. Vi uttalade oss 1924, såsom jag förut erinrade om, mot det höga priset för anskaffningen, och i anledning av vad som då förekom fann sig, som jag också meddelade, riksdagen föranlåten anmoda Kungl. Maj:t att särskilt uppmärksamma handhavandet av iordningställandet av af Chapman. Men jag vill rikta kammarens uppmärksamhet på en omständighet, som kanske kan ge förklaringen till att vi också nu böra säga ett par ord, nämligen att 1924 gällde det en inköpssumma på 128,500 kronor, men nu framhåller marinförvaltningen själv, att det är fråga om ett annat belopp. Det är lättast att gå direkt på saken, och nu säger marinförvaltningen själv i sin förklaring på sid. 29: »att statsverkets kostnader för fartyget, fränsett de årliga underhållskostnaderna, utgöra cirka 550.000 kronor». Det har sålunda icke bara varit fråga om 128,500 kronor i anskaffningskostnad, som det var tal om år 1924. Utöver dessa 550,000 kronor komma, som jag nämnde förut, rimligtvis de kostnader, som kallas för underhållskostnader, men utgöra det underhåll, som utförts, innan fartyget togs i anspråk för sitt ändamål. Dessa utgöra 150,000 kronor. Sålunda få vi sammanlagt cirka 700,000 kronor.

Därjämte tillkomma ju en del kostnader, som revisorererna tala om: »Värdet av utlånade inventarier jämte värdet av inventarier, som varit utlånade, men sedermera påförts respektive uppbörd i fartyget, utgjorde sammanlagt omkring 218,000 kronor.»

Uttalandet här är sålunda fullkomligt motiverat med hänsyn till, att det är en serie händelser, som skett i samband med denna sak ifrån 1924 till nu. Och det vill jag också säga, och det bör ju litet var kunna inse, att om riksdagen själv hade fått lägga upp denna fråga fritt och hade haft en aning om, att det skulle röra sig om så stora summor för dessa underhållskostnader, hade riksdagen förvisso betänkt sig både en och två gånger, innan den gått in för ett slikt experiment.

Jag vill också säga, att ifråga om underhållskostnaderna för ett fartyg är det självfallet, att varken statsutskottet eller riksdagen har anledning att ge sig in på den saken. Underhållet av ett fartyg är betingat av slitningen på fartyget och de behov, som kunna göra sig gällande från praktisk synpunkt och ekonomiskt kunna vara ändamålsenliga. Men här ser man, att det förhöll sig så, att ehuru fartyget köptes 1924, kunde det icke gå ut på expedition förrän år 1925. Här har man då en »underhållskostnad», innan fartyget kunde tagas i anspråk för segling, underhållskostnaderna för budgetåret 1923—1924, som utgjorde 16,250 kronor och den för budgetåret 1924—25, som utgjorde 132,277 kronor. Det kan icke hjälpas, att vederbörande myndighet, även om den själv finner det vara obehagligt, får taga emot en sådan erinran från riksdagens sida, som detta är. Riksdagen skulle svika sin plikt mot landets skattedragare, om riksdagen icke sade ifrån, att sådant får icke hända.

Herr Holmgren: Herr Törnkvist uppläste nyss ur marinförvaltningens förklaring följande: »Statsverkets kostnader för fartyget, fränsett de årliga underhållskostnaderna, utgöra cirka 550,000 kronor.» Därav drog herr Törnkvist den slutsatsen, att anskaffningskostnaderna ha uppgått till 550,000 kronor. Jag vill ytterligare fästa kammarens uppmärksamhet på, att detta icke är riktigt. Det är icke anskaffningskostnader, därför att det icke är underhållskostnader. Och jag fäste nyss kammarens uppmärksamhet på det förhållandet, att om man granskar siffrorna för nästa år, kanske man skall finna, att statsverkets kostnader för fartyget, oavsett underhållskostnaderna, uppgå till minst 575,000 kronor.

Vad skall sålunda riksdagen nästa år göra i anledning av detta marinförvaltningens flagranta åsidosättande av riksdagens gjorda uttalande, för den händelse att punkt 7 får stå kvar i det skick den befinner sig. Vi kunna icke komma ifrån, att åtskilliga saker, som kosta penningar, anskaffas för fartyget af Chapman under det år, som nu pågår, och att sålunda nästa år den siffra, som nu är 550,000, kommer att vara högre. Och jag frågar än en gång: vad skall riksdagen i så fall nästa år göra? Då måste riksdagen ställa marinförvaltningen under åtal. Annan möjlighet finnes icke.

Herr Andersson i Stockholm: Ja, herr talman, endast ett par ord.

Herr Holmgren gör här en bestämd åtskillnad mellan underhållskostnader och anskaffningskostnader beträffande övningsfartyget af Chapman.

Det ligger i alla fall till på det sättet, att marinförvaltningen, när det gällde inköp av den här båten, uppgav, att kostnaderna skulle bliva betydligt mindre, än vad senare visat sig vara fallet. När man köper en gammal båt och betalar så mycket för den, som man gjort i detta fall, och sedan lägger ned sådana kostnader på den, som visserligen betecknas såsom avseende underhåll, men som väl i alla fall utgöra underhållskostnader, som knappast tillkomma något

*Ang.
kostnader
och under-
hållsarbeten
för övnings-
fartyget af
Chapman.
(Forts.)*

Ang.
kostnader
och under-
hållsarbete
för övnings-
fartyget af
Chapman.
(Forts.)

av flottans övriga och förnämsta fartyg, då är det klart, att man har anledning att fundera över vad det i fråga om detta fartyg är, som skall sägas vara underhållskostnad och vad som skall sägas vara anskaffningskostnad. Hela den affär, som marinförvaltningen gjort med inköpet av båten, och det arbete, som sedan nedlagts på den, är av den art, att jag måste säga, att det förvånar mig, att riksdagen icke tidigare gjort allvarliga erinringar däremot. Och den omförmälan, som förekommer från utskottets sida, synes vara påkallad, med hänsyn till vad som förekommit i fråga om detta köp.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Ja, herr talman, jag vill icke replikera i den frågan, huruvida man ett kommande år *skall väcka åtal* emot marinförvaltningen, om marinförvaltningen låtsar som det regnar och betraktar riksdagen som obefintlig, d. v. s. lägger riksdagens uttalade önsknings i papperskorgen. Skulle marinförvaltningen verkligen ha fallenhet för en sådan politik, lär väl framtiden komma att lägga upp den saken från riksdagens synpunkt på ett sätt, som lär marinförvaltningen att rätta sig efter de önskemål, som riksdagen vid anslagsbeviljandet uttalat. På det sättet kan man ju svara på den frågan.

Det är självfallet, att ett fartyg, varje år det användes, slites. Vissa inventarier förbrukas, och det måste göras en nyanskaffning. Och det är alldeles uppenbart, att man då får ökade kostnader år efter år. Men vad har det med denna sak att skaffa? Icke det ringaste helt enkelt. Ett sådant betraktelsesätt, som herr Holmgren gör sig till tolk för, skulle ju omöjliggöra för oss att till och med i sådana klara fall som detta göra våra uttalanden och framställa våra önsknings. Vi skulle vara helt och hållet i händerna på dem, som ha hand om medlen, d. v. s. de förvaltande myndigheterna.

Hur ligger det då till? Jag vill poängtera saken än en gång. Jag köper ett fartyg Kennedy — som numera fått namnet af Chapman — och säger, att jag skall ha det för att utbilda skeppsgossar på — det skall segla på Nordsjön och Atlanten och kanske även i Östersjön i och för skeppsgossarnas utbildning — och det är då klart, att när jag tager detta i anspråk första gången äro de kostnader, jag haft för fartygets åstadkommande en engångskostnad, en köpekostnad, även om jag själv hjälpt till med hälften för att sätta fartyget i stånd, sedan jag köpt det. Det är självfallet, att varje kostnad, som sålunda lagts på fartyget ditintills, måste betraktas som en anskaffningskostnad.

Redan den omständigheten, att marinförvaltningen bokfört kostnaderna på detta sätt: underhållskostnad för budgetåret 1923—1924 16,250 kronor, underhållskostnad för budgetåret 1924—1925 132,277 kronor, är olämpligt, då fartyget första gången år 1925 inspekterades och togs i anspråk. Det är naturligtvis, om icke precis oriktigt — jag vill icke använda det uttrycket — men i högsta grad missvisande. De siffrorna böra läggas in i köpesumman. De 550,000 kronorna ligga som redovisade av marinförvaltningen, men utom detta redovisar man underhållskostnader på 150,000 kronor.

Det kan icke hjälpas, herr talman, jag förstår icke den ärade vännen på blekingebänken, huru han kan med en sådan energi arbeta på att få bort ur statsutskottets utlåtande denna omförmälan, ty den är fullt berättigad och använder icke större våld än nöden kräver.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Bara en replik till den näst föregående talaren. Den nästföregående talaren gjorde gällande, att mycket större och mer omfattande arbeten skulle utförts på af Chapman än på andra flottans fartyg. Det är icke riktigt. Marinförvaltningen säger själv om den saken på

följande sätt: »Underhållskostnaden för 'af Chapman' överstiger icke avsevärt underhållet av 'Jarramas' och 'Najaden' under samma tid och i detsamma inbegripes ej större belopp för kompletterings- och ändringsarbeten än vad normalt förekommer vid översyn av andra flottans fartyg.»

Ang.
kostnader
och under-
hållsarbete
för övnings-
fartyget af
Chapman.
(Forts.)

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Efter av herr talmannen givna propositioner å de därunder förekomna yrkandena beslöt kammaren lägga punkten till handlingarna.

Punkten 8.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 9.

Lades till handlingarna.

Punkterna 10 och 11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 12*, angående utgifter för renhållning m. m. å vissa av kronan för den allmänna trafiken eller till Stockholms stad upplätta områden, begärdes ordet av

Ang. utgifter
för renhåll-
ning m. m. å
vissa av kro-
nan upplät-
ta områden.

Fröken **Wellin**, som yttrade: Herr talman! Jag har givetvis intet annat yrkande att framställa än det utskottet här framlagt. Men jag har icke med tyfnad kunnat bifalla denna framställning, därför att det syntes mig, att det hade varit synnerligen önskvärt, om denna framställning hade fått en mjukare, jag skulle kanske säga, en litet mera älskvärd form. Det är ju, såsom vi veta, så, att samarbetet emellan riksdagen och landets huvudstad — myndigheterna i Stockholm — icke är prägladt av den kordialitet och det samförstånd, som man kunde önska, att det vore.

Det är sant, att vi delvis ha intressen, som man kan säga stå varandra emot, men i stort sett måste man väl ändå säga, att landet och dess huvudstad ha mera gemensamt, än vad som skiljer, och det vore därför synnerligen önskvärt, om det samarbete, som under alla förhållanden *måste* äga rum mellan riksdagen och förvaltningen av Stockholms stad, kunde ske under mer förtroendefulla former än vad nu tyvärr ofta är fallet.

Jag har gjort gällande samma synpunkter under de år, jag arbetat inom kommunalförvaltningen, och jag vågar säga, att Stockholms myndigheter icke äro så ogina, som det tyckes vara en allmän uppfattning inom riksdagen, att de skulle vara. Jag skall icke yttra mig med bestämdhet om något annat område än det, där jag själv har deltagit i arbetet, nämligen det område, som berör hälso- och sjukvårdsväsendet i Stockholm, och jag vågar påstå, att ifrån stadens sida har det här visats det allra största tillmötesgående och den rätta förståelsen emot statens krav.

Jag tycker ju, att detta är det riktiga och önskvärda och jag hoppas, att samarbetet framdeles måtte såväl från riksdagens som från huvudstadens sida präglas av ett sådant önskvärt samförstånd.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 13.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang.
kostnader för
tryckning av
vissa kom-
mittébe-
tänkanden.

Vidare föredrogs *punkten 14*, angående kostnader för tryckning av vissa kommittébetänkanden; och anförde därvid:

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Lübeck**: Herr talman! Det är egentligen å min kollega finansministerns vägnar, som jag nu tager till orda, och icke för att uttala någon annan mening i princip än den, som kommit till uttryck i utskottets förslag till uttalande här, utan endast för att påpeka, att det givetvis beträffande kommittéutgifterna någon gång kan visa sig även i framtiden, att det, för att man icke skall behöva avbryta eller på olämpligt sätt inskränka ett pågående kommittéarbete, kan vara nödvändigt att anlita anslag till extra utgifter, liksom man ju anlitar dessa anslag för vissa andra opåräknade kostnader.

Alldeles särskilt får detta anses gälla vid övergången till vad nu utskottet här har uttalat såsom önskvärt. Redan gjorda dispositioner kunna föranleda, att anslag till extra utgifter kunna behöva anlitas. Jag har, som sagt, icke i princip någon annan mening än den, som här kommit till uttryck, men jag har ansett mig böra göra detta påpekande.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag har intet att säga om det påpekande, som herr socialministern nyss gjorde. Det är klart, att under övergångstiden får ju denna sak behandlas litet mjukare. Men jag förbehöll mig i utskottet, då vi behandlade denna punkt, att få framställa ett fromt önskemål till vederbörande.

Som många av oss torde veta, har den stora allmänheten en mycket skev uppfattning om varpå dessa stora kostnader för kommittéer och utredningar bero. Jag skulle därför, liksom jag sade i utskottet, anse det vara önskvärt, att man kunde få en tablå, som klargjorde de verkliga kostnaderna för i en utredning deltagande lekmän, så att man finge ett begrepp om att det verkligen icke förekommer någon utplundring från de sakkunnigas sida, utan att det är andra kostnader än arvoden till lekmän, särskilt tryckningskostnader, som äro de väsentliga.

Det var det jag ville säga, och jag har intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 15—19.

Lades till handlingarna.

§ 9.

Ang. ändrad
lydelse av
14 § i lagen
om polisvä-
sendet i riket.

Härefter upptogs till behandling första lagutskottets utlåtande, nr 28, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 15 februari 1929 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 75, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

om ändrad lydelse av 14 § i lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket.

Häriigenom förordnas, att 14 § i lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket skall i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

14 §.

1. Varder i — — — länsstyrelsens prövning.

Beslut, som sålunda underställes, skall antingen oförändrat fastställas eller ogillas. Beslut angående avlöning, pensionering, familjeunderstöd eller begravningshjälp må ej ogillas på den grund att dylik förmån anses bestämd till för lågt belopp, med mindre beloppet uppenbarligen icke är skäligt. Vägras fastställelse, skall skäl därtill uppgivas.

Om beslut — — — hos länsstyrelsen.

2. Finner länsstyrelsen, att avlöning, pension, familjeunderstöd eller begravningshjälp av polisdistrikt eller landsting bestämts till belopp, som uppenbarligen icke är skäligt, eller att polisdistrikt eller landsting eljest uppenbarligen åsidosätter sina åligganden enligt denna lag, skall länsstyrelsen hos polisdistriktet eller landstinget göra framställning om rättelse.

Vidtages ej — — — vite fälla.

Denna lag skall träda i kraft dagen efter den, då densamma enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehåft fyra i anledning av propositionen inom riksdagen väckta motioner, nämligen inom första kammaren:

nr 257 av herrar *Westman* och *Johan August Larsson*; samt

inom andra kammaren:

nr 389 av herr *Wiklund* i Byske,

nr 394 av herr *Johansson* i Väby *m. fl.* och

nr 395 av herr *Svensson* i Grönvik *m. fl.*

I motionerna I: 257 och II: 395, vilka voro likalydande, hade föreslagits dels att 14 § 1 mom. polislagen måtte erhålla sådan formulering, att beslut angående avlöning, pensionering m. m. i avseende å befattningshavare vid polisväsendet skulle anmälas för länsstyrelsen och att beslut, som sålunda anmäldes, skulle av länsstyrelsen antingen oförändrat fastställas eller hänskjutas till Kungl. Maj:ts avgörande, dels ock att 14 § 2 mom. andra stycket måtte ändras därhän, att, om erforderlig åtgärd ej vidtoges i anledning av länsstyrelsens framställning, länsstyrelsen skulle anmäla förhållandet hos Kungl. Maj:t, som förordnade i ärendet.

Utskottet hemställde,

1) att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas; samt

2) att de i anledning av propositionen väckta motionerna, i den mån de ej kunde anses besvarade genom utskottets hemställan under 1), icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herrar *Akerman*, *Klefbeck*, *Schlyter*, *Lindqvist* i Halmstad, *Lindley* och *Sjögren*, vilka ansett att utskottet bort hemställa,

1) att förevarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas; och

2) att de i anledning av propositionen väckta motionerna, i den mån de ej kunde anses besvarade genom utskottets hemställan under 1), icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

av herr *Johansson* i Brånalt, som hemställt,

1) att förevarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas;

Ang. ändrad
lydelse av
14 § i lagen
om polisvä-
sendet i riket.
(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse av
14 § i lagen
om polisvä-
sendet i riket.
(Forts.)

2) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om nytt förslag till nästa års riksdag i enlighet med de förslag, som framförts i motionerna I: 257 och II: 395; samt

3) att de i anledning av propositionen väckta motionerna, i den mån de ej kunna anses besvarade genom vad i reservationen under 1) och 2) hemställts, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Lindqvist** i Halmstad: Herr talman! När fjolårets riksdag begärde en ändring av 1925 års polislag, så tillät jag mig vid ärendets behandling här i kammaren att uttala vissa betänkligheter emot att man skulle skriva till Kungl. Maj:t och begära ändring av en lag, vilken icke, vare sig då eller nu, hade trätt i sin fulla tillämpning. De skäl, som hade anförts för en ändring av lagen, ansåg jag icke heller vara tillräckligt starka, för att man skulle gå in för en ändring av en så nyss antagen lag. De betänkligheter, som jag hade under fjolåret mot att ändra denna lag, de betänkligheterna har jag alltjämt, och jag har icke kunnat gå med utskottet, när utskottet har gått in för att yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Det förslag till förändring av lagen, som Kungl. Maj:t har föreslagit, och som har tillstyrkts av utskottet, det är en förändring, kan man säga, som är gjord med den största försiktighet. Förändringen av lagen är icke stor, och jag tror säkert, att envar, när han först har tagit del av Kungl. Maj:ts förslag, får den uppfattning, att det kanske icke är så farligt att vara med på den lagändring, som här föreslås. Men när man sedan närmare söker att tränga in i denna sak, och när man söker att taga del av huru man ser situationen på olika ställen i landet, där man har med denna sak att göra, blir man mer och mer betänksam.

Den förändring, som nu föreslås, hänför sig ju till den delen av lagen, där det gäller fastställande av avlöningen för fjärdingsmän och andra polismän. Nu heter det i lagen ungefär så, att avlöning etc. ej må sättas till lägre belopp än som kan anses skäligt.

Man har nu gjort anmärkning emot att denna skälighetsprövning icke blivit riktigt gjord av länsstyrelserna. Socialministern har därför föreslagit en ändring, som man ju kan säga, att första lagutskottet pekade på, när utskottet i fjol föreslog en skrivelse. Angående skälighetsprövningen har föreslagits, att det skulle heta, att länsstyrelse ej må ogilla fastställd avlöning på grund av att den anses bestämd till för lågt belopp, med »mindre beloppet uppenbarligen icke är skäligt». Vad innebär detta uttryck »uppenbarligen icke är skäligt», och hur kommer bestämmelsen att verka? Hur komma de olika länsstyrelserna att tolka lagen, om denna ändring blir genomförd? Departementschefen säger i sin motivering till förslaget: »Genom den nu föreslagna bestämmelsen vinnes emellertid, att beslut om avlöning kommer att ogillas endast då det är tydligt, att den beslutade avlöningen faller utom vad som med hänsyn till samtliga föreliggande omständigheter kan anses skäligt.» Utskottet understryker detta med att säga: »Tydligt är, att uppställandet av den nu föreslagna begränsningen icke innebär något frånträdande av regeln, att avlöningen skall vara skälig.» Det är sålunda mycket svårt, ja kanske rent ut sagt omöjligt, att med bestämdhet veta vad denna lagändring kan komma att innebära, om den nu blir genomförd. Då jag varit med om behandlingen i utskottet av detta ärende, har jag varit tvungen att genomgå de flesta av de papper, som rört denna sak. Efter att ha tagit del av bl. a. länsstyrelsernas yttranden över den riksdagsskrivelse, som avläts i fjol, är man lika klok på vad lagändringen kommer att innebära. Landshövding von Sneidern har i en tidning angivit hur han ser saken, och hur han skulle vilja tolka den föreslagna bestämmelsen. Han uppställer

frågan: Vad innebär nu denna omformulering? Han anför bland annat: »Man tvistar om omformuleringen i sak skall medföra den omkastning, som de ursprungliga initiativtagarna, förra årets motionärer, åsyftat. Men skall det vara någon mening med lagändringen, och när Kungl. Maj:t föreslår en lagändring, är givetvis så fallet, och när Kungl. Maj:t i sista hand skall tillämpa lagändringen, måste man naturligtvis utgå ifrån, att en ändring i sak åstadkommes, d. v. s. i detta fall, att en verklig förändring av nuvarande praxis vinnes. Man når, eller i det närmaste når, den önskade återgången till förhållandena före 1925, men därmed äro också de väsentliga vinsterna av 1925 års polisreform tillspillogivna, både i vad de innebära en förstärkning av ordningsmakten på landsbygden och i vad de avse polispersonalens självständigare ekonomiska ställning.» Ja, så ser denne landshövding på den omformulering, som här är föreslagen. Jag vill tillägga, att personligen ser jag icke saken så, utan jag tror nog landshövding von Sneidern sett saken för mörkt. Tillåt mig dock att, utan att taga kammarens tid alltför mycket i anspråk, även citera några uttalanden från andra håll för att visa, hur olika man ser på vad denna lilla förändring i själva verket skulle komma att innebära. Jag skall citera vad magistraten i den lilla staden Ulricehamn anført i sin skrivelse till Kungl. Maj:t: »Att inskränka prövningsträtten till de fall, då beslutad avlöning är uppenbart oskälig, är enligt magistratens förmenande att gå för långt. Det är icke rimligt, om länsstyrelsen skall vara pliktig att fastställa en dylik avlöning, även om oskäligheten icke är så stor, att den är för allom uppenbar.» Magistraten i Ämål säger: »Det är ett onödigt försök till fingrande och rättande på en i sig själv god bestämmelse.» Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län anför: »Förslaget är tämligen illusoriskt. *Säkerligen* skulle, om det blir genomfört, det komma att skapa ett osäkerhetsmoment.» Länsstyrelsen i Örebro anför: »En dylik ändring komme att i ett icke ringa antal fall medföra en sänkning av polismännens lönenivå och skulle därjämte föranleda en ojämnhet i densamma olika kommuner emellan.» Ätminstone den sista länsstyrelsen ser det ju ungefär likadant som landshövding von Sneidern. Men andra länsstyrelser se det på annat sätt. Exempelvis länsstyrelsen i Kalmar län säger om hela förändringen, att den är meningslös, och Konungens befallningshavande i Jönköpings län säger, att den föreslagna formuleringen av lagens bestämmelser skulle knappast i något fall lett till annat resultat än vad med gällande lag blivit fallet. Länsstyrelsen uttalar som sin uppfattning, att även om denna lagändring blir genomförd, kommer man icke att få bort allt missnöje med lagen, som finnes ute i en del kommuner. Stockholms länsstyrelse säger, att ingenting kan vinnas med den ändring, som nu är föreslagen. Uttrycket »icke uppenbart oskälig» är, säger denna länsstyrelse, »lika svävande som uttrycket skälig.» Länsstyrelsen i Blekinge län säger, att ändringen kommer att sakna praktisk betydelse. När man ser, hur olika uppfattning länsstyrelserna, vilka äro de myndigheter, som skola pröva skäligheten av avlöningarna, hysa, så måste man verkligen fråga sig, om det finns tillräcklig anledning att göra den ändring utav lagen, som här föreslås.

Jag förstår så väl, varför herr socialministern kommit med detta lagförslag. Det har ju varit ett stort antal kommuner, som besvärat sig över vissa länsstyrelsernas beslut angående fastställelse av löner. Jag förstår, att socialministern har tänkt att man genom denna lilla ändring skulle få större möjlighet att i lugn och ro skapa förståelse för denna lag ute i bygderna. Jag vet icke, om socialministern har rätt i denna sin uppfattning eller ej. När ärendet var före i fjol och man talade om, hur länsstyrelserna inkräktat på kommunernas självbestämmanderätt, tillät jag mig framhålla, att länsstyrelserna icke gjort sig förtjänta av det allmänna klander, som uttalats i motioner, vilka väckts i riksdagen. Jag har styrkts i denna min uppfattning. Väl förefaller det, som om

Ang. ändrad
lydelse av
14 § i lagen
om polisvä-
sendet i riket
(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse av
14 § i lagen
om polisvä-
sendel i riket.
(Forts.)

vissa länsstyrelser, när de gått att fastställa löner, i några fall onödigtvis tummat på de av kommunerna fastställda lönerna. En länsstyrelse bör naturligtvis, när det gäller sådana här saker, handla mycket försiktigt och icke utan verkliga skäl inkränkta på kommunernas självbestämmingsrätt, men vi få icke blunda för att det finns kommuner som, särskilt när det gäller fastställande av löner för sina fjärdingsmän, behandla dessa på ett sätt, som icke är försvarbart. I de papper, som jag under den sista tiden gått igenom, har jag funnit ett par saker, som jag ansett vara av den betydelse, att de böra påtalas här i kammaren, när man klagat på länsstyrelserna. En landsfiskal i Dalsjöfors har i en skrivelse uttalat, att såvitt han erfarit, har det förekommit att emellan vederbörande kommun och fjärdingsman träffats överenskommelse om lägre lön än den fastställda. Det innebär, såvitt jag kan förstå, att fjärdingsmannen, för att få behålla platsen, nödgats avstå en del av den fastställda lönen till kommunen. Det är ju inte riktigt att göra på det sättet. Det är icke ett enastående fall detta. Även ett par andra landsfiskaler meddela precis samma sak. Vid fjolårets riksdag och även i år har motionsledes väckts förslag om att när fjärdingsmannen och polisdistriktet kommit överens om viss avlöning, så bör den avlöningen fastställas och länsstyrelsen icke gå därutöver. När man hör det där, låter det ju ganska plausibelt. Varför skulle länsstyrelsen lägga sig i saken, om fjärdingsmannen är en duktig person och han finner sig i en avlöning på 300 kronor. Icke skall länsstyrelsen då säga, att han skall icke ha 300 kronor utan 400 kronor. Men börjar man undersöka saken närmare, så visar det sig — jag vill icke säga i alla men i en del fall — att den överenskommelse, som träffats mellan fjärdingsmannen och kommunen icke varit en frivillig överenskommelse utan att den tillkommit på grund av fjärdingsmannens svåra ekonomiska ställning. Det finns det papper på i den akt i ärendet, som finnes i första lagutskottet. Fjärdingsmannen blir utsatt för ett starkt tryck från de kommunala myndigheterna. Han får tillsägelse, att tager han inte tjänsten för den avlöning, som kommunen är villig betala, så får han icke tjänsten, utan då anställer kommunen en annan. Jag skall icke besvara med att läsa upp mer än *en* skrivelse av detta slag, som ger belägg för det påstående, jag här haft. I anledning av besvär, som ingivits till Kungl. Maj:t över ett beslut av Konungens befallningshavande i Kalmar län angående en fjärdingsmannabefattning i Mörbylånga landsfiskalsdistrikt, yttrar vederbörande fjärdingsman — jag skall bara förbigå vad han heter — »Anmodad yttra mig över de besvär, Torslunda socken anfört över länsstyrelsens i Kalmar län resolution den 11 sistlidne februari på deras ansökan om fastställelse av min fjärdingsmannalön, får jag härmed vördsamt meddela. De klagande ha i sina besvär åberopat ett av mig undertecknat bevis, enligt vilket jag förklarar mig villig mottaga tjänsten för en årlig lön av 450 kronor. Riktigheten av detta intyg kan jag visserligen icke förneka, men undertecknandet skedde, därför att jag ansåg mig därtill nödd och tvungen, emedan det bevis, som utskrivits av kommunalfullmäktiges ordförande blev mig av honom förelagt med tillkännagivande, att, därest detsamma icke underskrevs, jag säkerligen icke hade utsikter att få behålla tjänsten, enär det funnes andra, som vore villiga emottaga densamma för den bjudna lönen.» Och så tillägger han: »Som jag under sex års tidigare tjänstgöring numera vore rätt väl inne i de till tjänsten hörande göromålen samt därtill på grund av en rätt stor familj vore mån om de extraförtjänster, som stått att erhålla, ville jag ej riskera att bliva entledigad från uppdraget och skrev därför under beviset, oaktat jag naturligtvis insåg, att de erbjudna 450 kronorna icke vore skäligen ersättning för det arbete, vilket vore med tjänsten förenat.» Det är möjligt, att man, om man började undersöka saken, skulle finna, att denna överenskommelse ingalunda är enastående i sitt slag och det vilja vi väl ändå inte försvara, att en kommun, en samfällighet, använder sig av en persons tryckta

ekonomiska läge för att söka pressa fram en avlöning, lägre än den, som skä- *Ang. ändrad lydelse av 14 § i lagen om polisväsendet i riket.*

ligen bör utgå.
 Det är tydligt, att när en länsstyrelse har att pröva om den avlöning, som en kommun beslutat, är tillräckligt stor, bör länsstyrelsen handla försiktigt, men länsstyrelsen bör icke tänka endast på att spara på kommunens medel, utan länsstyrelsen bör också försöka spara på statens medel. Här utgå medel icke blott från kommunerna utan även från staten. När det gäller de ordinarie polismännens avlöning, så skall statsbidrag utgå med icke mindre än 50 procent. Nu har i en del fall, när det gällt tillsättande av ordinarie fjärdingsmannabefattningar, förekommit att vederbörande länsstyrelse icke varit tillräckligt akt-sam om statens medel. Det har i flera fall förekommit, att man löst en tvist om fjärdingsmans avlöning på det sättet, att man gjort befattningen till ordinarie. Därvid har kommunen besparats utgifter, fjärdingsmannen har fått högre lön, men den som fått betala fiolerna har varit staten. Så är det naturligtvis icke meningen, att polislagen skall tillämpas, utan det skall sparas såväl på kommunala medel som på statsmedel så långt möjligt är. Jag vill för ingen del vara med om att länsstyrelserna skapa till flera ordinarie fjärdingsmannabefattningar, än vad som är absolut nödvändigt. Det har aldrig varit riksdagens mening, och det var icke heller vår mening, som suto i det särskilda utskottet, när denna lag förbereddes, att man skulle ha flera fjärdingsmän, än som var behöfligt. Men vad vi ville, och vad jag hoppas alla vilja, är, att fjärdingsmännen skola ha skälig avlöning för sitt arbete, och att det lämnas en sådan avlöning att man får de bästa krafterna. Jag skall emellertid med ett exempel visa, hur man går tillväga, när det gäller att tillskapa ordinarie fjärdingsmannabefattningar. Jag skall taga ett exempel, som relaterats inom utskottet. Det gäller en kommun ifrån Östergötlands län. Där var fjärdingsmannalönen ursprungligen 800 kronor. Sedermera höjde kommunen avlöningen först med 200 kronor till 1,000 kronor och sedan med ytterligare 200 kronor till 1,200 kronor. När avlöningen fastställdes till 1,200 kronor, så motiverades detta med att det var särskilt mycket att göra för fjärdingsmannen. När det sedan blev mindre att göra för fjärdingsmannen, så ville polisdistriktet ha fjärdingsmannalönen nedsatt från 1,200 kronor till 1,000 kronor. Det gick emellertid icke för polisdistriktet att få lönen sänkt till 1,000 kronor. Fjärdingsmannen ansåg, att det var för litet. 1,200 kronor ansåg han vara skäligt. Då löste man tvisten på så vis, att man gjorde fjärdingsmannatjänsten till ordinarie tjänst och i stället för att betala fjärdingsmannen 1,200 kronor, vilket han själv ansett vara tillräckligt, fick han en lön av 2,000 kronor. Då tjänar kommunen på detta 200 kronor. Men vem får betala? Jo staten!

Jag har velat framhålla detta därför att länsstyrelserna böra ha sin uppmärksamhet fäst även på dessa förhållanden, så att man icke onödigtvis tillskapar ordinarie befattningar och tänker, att det gör ingenting, eftersom det ju ändå bara blir staten, som får betala.

Jag har, herr talman, när jag suttit med vid behandlingen av förevarande proposition, kommit till den uppfattningen, att även om det vid prövningen av de av kommunerna beslutade fjärdingsmannalönerna i något eller några fall förekommit sådant, som man helst skulle ha sett att det icke behövt förekomma, utgör detta ej tillräcklig anledning att skrida till en sådan lagändring, som här är föreslagen, särskilt då man så litet vet om hur länsstyrelserna komma att tolka den nya bestämmelsen.

Jag tillåter mig sålunda, herr talman, att med hänvisning till vad jag här anfört och med hänvisning till vad som anförts i den av herr Åkerman m. fl. avlämnade reservationen hemställa om bifall till denna reservation.

I detta yttrande, under vilket herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herrar *Sjögren* och *Lindley*.

Ang. ändrad
lydelse av
14 § i lagen
om polisvä-
sendet i riket.

(Forts.)

Herr Björkman: Herr talman! Det må först tillåtas mig att helt kort konstatera vad denna sak gäller, ehuru även den förre ärade talaren redogjorde härför. För närvarande har Konungens befallningshavande att tillse vid prövningen av ifrågavarande avlöningsbelopp, att beloppet icke blir lägre än vad som kan anses skäligt. Nu är det ifrågasatt, att man skulle vidtaga den ändringen, att Konungens befallningshavande icke skulle få ändra ett av en kommunalmyndighet härutinnan fattat beslut, med mindre beloppet *uppenbarligen icke är skäligt*. Detta innebär en omsvängning i terminologien, vilken är av viss betydelse ehuru, såsom det nyss sades, ganska subtil, och det gäller nu att se efter, om ändringen ändock kan råda bot på någon av de olägenheter som påvisats på samma gång som densamma ej vore av någon risk för polisväsendets bestånd.

I utskottets utlåtande och huvudreservanternas yttrande är det så mycket, som sammanstämmer. Jag vill erinra om att i dem båda fastslås det, att det är av största betydelse att man söker få bort de motsättningar, som kunna förefinnas mellan de statliga och kommunala intressena just med hänsyn till länsstyrelsernas prövningsrätt rörande avlöningsbesluten till polismännen och fjärdingsmännen. Vidare säga både utskottet och reservanterna ifrån, att det är av stor vikt, att genomförandet av polislagen sker så, att man såvitt möjligt får bort allt, som kan alstra ovilja mot lagen. Denna ovilja ville också lagutskottet enhälligt förra året få bort, och man konstaterade då först, att det funnes ett vitt utbrett missnöje just med avseende på den punkt, som vi nu tala om. Lagutskottet ansåg vidare, att man borde vidtaga åtgärder i syfte att undanröja anledningarna till detta missnöje och hänvisade särskilt såsom en utväg — utan att tillstyrka den — antagandet av en formulering, som är ungefär likadan som den som nu föreslås av Kungl. Maj:t. Och till slut hemställde lagutskottet — och fick riksdagens gillande även härutinnan — att det skulle avlåtas en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning beträffande en begränsning av Konungens befallningshavandes rätt till prövning av ifrågavarande beslut.

Nu har utredningen ägt rum, och papperen ligga på bordet. Den förre ärade talaren pekade nu hän på, hur olika denna sak bedömts av vederbörande myndigheter. De flesta länsstyrelserna ha sagt ifrån, att de icke anse, att lagändringen är lämplig. Somliga ha likväl gjort det med den motiveringen, att det icke just är fråga om någon ändring i sak, så att förslaget är onödigt. Vissa andra länsstyrelser — det är bara några få — ha däremot kommit till det resultatet, att det skulle kunna vara av visst gagn, om ändringen komme till stånd. För min del får jag säga, alldeles såsom den förre ärade talaren yttrade, att det här icke gäller någon *stor* ändring. Men man kan sätta värde på ändringen därför, att den kan motiveras med att det kommunala självbestämmandet dock kan komma något mera till sin rätt. Jag kan hänvisa till vad de tillstyrkande länsstyrelserna sagt i det hänseendet. Det har framhållits av en länsstyrelse bland annat, att härvidlag är det av viss betydelse, att lagändringen inskräper större hänsyn till den anslagsbeviljande myndigheten. Och en annan länsstyrelse säger att ifrågavarande mjukare lydelse kan vara av visst värde, när det gäller att häva den ovilja, som förekommer på området. Och i det sammanfattande utlåtandet från de svenska landskommunernas förbund framhålles det, att ändringen visserligen icke ensamt för sig är nog för att skingra det missnöje, som finnes till följd av den gamla bestämmelsen, men att den i alla händelser innebär en anvisning i oförtydligt syfte för länsstyrelserna vid prövningen av dylika angelägenheter.

Man ser således att det här påpekas, att ändringen väl icke är av någon stor betydelse men att dess värde ligger i att man på detta sätt får en hänvisning given, att prövningen bör ske något annorlunda än den, vartill nuvarande

formulering kan ge anledning till. Meningen är, att länsstyrelserna böra med hänsynstagande till alla omständigheter taga fasta på att vederbörande få en avlöning, som uppenbarligen icke kan betraktas annat än som skälig. Här kunna vi också ansluta oss till de principer, som uppställdes redan när vi fingo den nya polislagen. Dåvarande socialminister Möller sade särskilt ifrån, att det vore givet att kommunerna måste fullgöra sina skyldigheter i avseende å polisväsendet, men att man måste taga all möjlig hänsyn till den kommunala självbestämmningsrätten, så att man icke borde tänka på ett ingripande från statsmyndigheterna annat än om kommunerna visade uppenbar pliktförsummelse. Det är inom denna ram, som regeringen enligt min mening hållit sig, då den så att säga satt kyrkan mitt i byn, genom förevarande förslag, enligt vilket man icke behöver befara, vare sig att något skall brista som gäller polisväsendets upprätthållande eller att självbestämmningsrätten för kommunerna ej skall komma till sin rätt. Det är icke det ringaste fråga om att man vill hindra polismännen att få sin skäliga avlöning. En säkrare ställning i det hänseendet ansågs vara en förmån, som följde med den nya polisorganisationen, och det är icke fråga om att taga bort densamma. Utan det är bara fråga om att man icke skall gå oskäligt långt i den andra riktningen. Bestämmelsen är ägnad att förhindra ett stelt tillämpande av vissa uppställda löneprinciper. Det föreligger nu en hel del motioner i frågan. Jag vet icke, om det är värt för mig, när jag nu har ordet, att nämna något om dessa motioner, men då en reservant i lagutskottet förordat en av dessa motioner, som avgivits av herr Westman, vill jag nämna några ord om denna. Motionären ville förra året ha bort Konungens befallningshavandes prövningsrätt i dessa frågor och i år vill han ha dem överlämnade direkt till Kungl. Maj:t. Det skulle dock vara synnerligen besvärligt för Kungl. Maj:t att omedelbart få dessa frågor upp till behandling. Vidare torde, om en sådan fråga kommer upp till Kungl. Maj:t, densamma genast remitteras till länsstyrelsen, som får komma med sitt yttrande, varjämte kommunen givetvis alltid har sin besvärsmätt. Jag finner därför utskottets avvisande vara fullt berättigt. Det synes mig dock, som om de, som hoppats på framgång för de Westmanska linjerna, i alla händelser skulle kunna vinna ganska mycket genom att nu den föreslagna ändringen kommer till stånd. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Med herr Björkman förenade sig herrar *Johanson* i Huskvarna, *Olsson* i Ramsta, *Magnusson* i Tumhult, *Eurén*, *Bengtsson* i Kullen och *Lundén*.

Herr **Petersson** i Lerbäcksbyn: Herr talman! Det är såsom motionär i detta ärende både vid fjolårets riksdag och i år som jag ber att få yttra mig.

Jag skall därvid allra först tillåta mig uttala ett värdsamt tack till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet, för att statsrådet velat tillmötesgå riksdagens framställning i fjol och lägga fram den proposition, som vi nu hålla på att behandla. Visserligen har statsrådet därvid gått mindre långt, än vad mina medmotionärer och jag ansett önskligt, men propositionen betecknar dock ett bestämt steg i rätt riktning. Jag förstår ju också mycket väl, att med den ställning, som länsstyrelserna intagit i sina yttranden, har det icke varit lätt för Kungl. Maj:t att gå längre än som skett i propositionen.

Även vi motionärer anse, att man bör fästa det allra största avseende vid länsstyrelsernas yttranden; och jag skulle tro — jag säger det med anledning av den förste ärade talarens anförande — att vi i allmänhet äro benägna att fästa större avseende vid länsstyrelsernas mening i en viss fråga än många andra här i kammaren. Men i det här speciella fallet är det kanske att begära för mycket, om man väntar, att länsstyrelserna skola erkänna behovet av en lagändring för att ernå en mot kommunerna mindre sträng lagtillämpning.

Ang. ändrad lydelse av 14 § i lagen om polisväsendet i riket.
(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse av
14 § i lagen
om polisvä-
sendet i riket.

(Forts.)

Nu har första lagutskottet tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag, och därest andra kammaren följer första kammaren och bifaller utskottets hemställan, få vi alltså en lagändring, som jag hoppas skall verka tillfredsställande för de fall, då parterna *icke* äro överens om lönen. För de fall åter då parterna *äro* överens om lönen, håller jag fortfarande före, att den enda fullt tillfredsställande anordningen och det enda, som låter förlika sig med den kommunala självbestämmningsrätten, är, att avtalet parterna emellan skall stå fast, såvida det icke finnes någon anmärkning att göra mot den valdes lämplighet. Om det däremot visas, att lönen är så låg, att man icke kan få någon kompetent fjärdingsman för den lönen, ställer sig givetvis saken annorlunda. Då möta vi nämligen vad jag skulle vilja kalla ett högsta-rangskrav, för vars tillgodoseende t. o. m. den kommunala självbestämmningsrätten kan få vika: det är det allmännas krav på att tjänsten skall på tillfredsställande sätt upprätthållas.

När såväl utskottet som reservanterna tala om önskemålet att förse polisväsendet med fullt lämpliga arbetskrafter och när detta ytterligare understrukits i debatten, vill jag säga, att vi motionärer äro fullkomligt överens med dem i denna punkt. Det är icke där, som vi ha ifrågasatt ändring. Statens organ skola givetvis fortfarande pröva den valdes lämplighet; är han olämplig skall han icke godtagas. Det tycker jag är en vida naturligare åtgärd än att föreskriva, att han skall ha mera betalt. Är han däremot lämplig för tjänsten, så bör man också kunna tilltro honom förmågan att själv bedöma, om den erbjudna lönen är skäligen eller ej — *om* man nu nödvändigtvis skall misstro kommunernas goda vilja, vilket jag tycker kunde vara överflödigt att göra i vår demokratiska tid.

Men, säger utskottet, det finnes talande bevis för att enigheten mellan en kommun och dess befattningshavare kan vara mera skenbar än verklig; det framgår av utredningen, menar utskottet, att det är på det sättet och det har ytterligare utvecklats här av den förste ärade talaren i debatten. Ja, herr talman, även jag har iakttagit, att det finnes fall, där fjärdingsmannen har varit närvarande på den stämman, där valet skedde och där han enligt protokollet förklarar sig nöjd med den erbjudna lönen men efteråt kommit med en skrivelse, där han förklarar sig anse, att den av vederbörande landsfiskal eller landsfogde ifrågasatta högre lönen vore att anse såsom ett minimum. Jag har t. o. m. iakttagit något fall, där detta skett genom att fjärdingsmannen tecknat sitt namn under en skrivelse med detta innehåll, vilken uppenbarligen satts i hans hand av någon annan.

Jag tycker, att sådant får man icke taga alltför tragiskt från någondera sidan. Det är väl i själva verket icke mer än ganska mänskligt, att en person kan komma till den uppfattningen, att han har för litet betalt, om det nämligen lägges ner tillräcklig omsorg på att övertyga honom om att så är förhållandet. Det blottar, skulle man kanske kunna säga, en liten svaghet i karaktären, att han ändrar ståndpunkt så där hastigt; inte något så allvarligt fel, att det precis behöver diskvalificera honom för fjärdingsmannatjänsten, men å andra sidan icke heller någon sådan sådan förtjänst i och för sig, att det bör meriteras honom för löneförhöjning.

Nu kan det måhända tyckas, att det icke är någonting att göra en så stor affär av, om en fjärdingsmannalön sättes några tiotus eller hundralappar högre eller lägre, och det är det kanske icke från storstadssynpunkt sett eller från deras synpunkt, som äro vana att röra sig under stora förhållanden. Men för en fattig västgötakommun med 420 invånare — jag tager ut ett fall bland många — och en utdebitering av 10 kr. 60 öre för kommunala ändamål, vartill sedan komma landstingskatt och vägs katt, är det icke alldeles likgiltigt, om fjärdingsmannalönen sättes till 50 eller 100 kronor. I den kommun jag här syftar på har man icke under flera år behövt upprätta någon restlängd; väg-

underhållet har väggkassan övertagit, och man förstår då, hur pass ansträngande fjärdingsmannasysslan kan vara i en kommun med en bofast, laglydig och ordningsälskande jordbrukarbefolkning. Det är nu också ägnat att draga med sig konsekvenser i andra avseenden, hur man ordnar i detta stycke. Folk har förmåga att göra jämförelser och draga slutsatser också långt ute på landsbygden. I en kommun, som av länsstyrelsen har förständigats avlöna fjärdingsmannen med 300 kr., får ordföranden för sitt mycket mera ansvarsfulla, krävande och, jag skulle tro, tio gånger så mycket tidsödande arbete en gottgörelse på 200 kr. Det är skillnad, säger man: det senare är ett förtroendeuppdrag. Ja, även fjärdingsmannasysslan har i det längsta betraktats som ett menighetsbestyr och göres så på många ställen ännu. Ofta är det hemmansägare eller likställda, som ha denna syssla; skillnaden är därför icke så förfärligt stor. Det är ett dåligt föredöme i sparsamhet, vågar jag säga, som staten ger kommunerna, när den genom sina organ tvingar dem att lämna högre ersättning åt sina befattningshavare, än vad som är nödvändigt för att få arbetet på tillfredsställande sätt utfört.

Det är dock icke beloppets storlek i och för sig och dess eventuella återverkan på utdebiteringen, som är det avgörande, utan det är själva principen: det är vi, som utse fjärdingsmannen, vi få själva avlöna honom, vi äro överens med honom om en lön, som vi och han anse skälig; han har kanske haft tjänsten under många år förut och vet alltså själv mycket väl, hur pass krävande och tidsödande den är; det finnes ingen anmärkning mot hans lämplighet från myndigheternas sida. Så komma statens organ och föreskriva, att han skall ha dubbelt så mycket eller ett par gånger till så mycket betalt. Det är detta, som väcker förbittring, en förbittring, som på sina håll hotar att gå ut över själva fjärdingsmannainstitutionen. Tror någon, att sådant gagnar saken? Det tror icke jag.

Emellertid förstår jag, att det nu icke är möjligt att komma längre än till vad Kungl. Maj:t föreslagit och utskottsmajoriteten tillstyrkt. Åtskilliga reserveringar ha ju icke ens velat gå så långt. Då jag icke vill göra mig medansvarig uti att utskottets förslag skulle falla, skall jag icke framställa något avvikande yrkande. Jag befarar nämligen, att ett avslag på Kungl. Maj:ts visserligen ytterligt försiktiga förslag skulle göra, att vi komme ur askan i elden, när man kanske på något håll skulle falla på idén att tolka detta så, som om riksdagen tyckte, att det är bra som det är. Härtill vilja vi motionärer icke medverka.

När jag alltså till slut biträder utskottets förslag, gör jag det med en vördsam vädjan till regeringen och alldeles särskilt till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet att vid avdömandet av de inneliggande besvären taga största möjliga hänsyn till kommunernas berättigade intressen och även eljest vaka över en mot kommunerna *human* tillämpning av polislagens bestämmelser i förevarande avseende.

Häruti instämde herrar *Olsson* i Blådinge, *Hollertz*, *Johansson* i Krogstorp, *Persson* i Fritorp, *Jansson* i Edsbäcken, *Johansson* i Fårekulla, *Aronson*, *Persson* i Grytterud, *Gustafson* i Kasenberg och *Wiklund* i Brattfors.

Herr **Viklund** i Byske: Herr förste vice talman! Som jag i min motion nr 389 framhållit, så tillkom ju polislagen av år 1925 *dels* för att möjliggöra en välbehövlig förbättring av framför allt landsbygdens polisväsen, *dels* också för att i någon mån säkerställa befattningshavarnas existens.

Då nu de motionärer av år 1928, som ju kunna tillskriva sig äran av att riksdagen redan i år har att fatta beslut, huruvida polislagen skall ändras redan innan densamma hunnit vinna tillämpning över hela landet, synas ha en

Ang. ändrad
tydelse av
14 § i lagen
om polisvä-
sendet i riket.
(Forts.)

annan uppfattning rörande polislagens uppgift, skall jag i ett par punkter söka bemöta de argument, som fått komma till användning från det håll, där man gått in för en försämring av ifrågavarande lag, en försämring, som drabbar såväl städernas som landsbygdens polis- och fjärdingsmän.

Ett av de skäl, som av förenämnda motionärer framhållits, är, att ett visst missnöje med lagens tillämpning skulle förefinnas ute i landet, vilket missnöje tagit sig uttryck i att en del kommuner besvärat sig över vederbörande länsstyrelses beslut i lönefrågorna, och att alltså en lagändring vore av behovet påkallad, till skydd för den kommunala självbestämmningsrätten, som enligt motionärernas mening vore i fara att äventyras.

Ett andra argument har varit, att landsbygden levat och dess bättre alltjämt lever under så fredliga förhållanden, att fjärdingsmännens huvudsakliga sysselsättning skulle vara skatteindrivning, och följaktligen borde kommunerna själva få bestämma den lön, som skall utgå till befattningshavarna.

Första lagutskottet, som vare sig vid 1928 års riksdag eller i år helt kunnat godtaga de skäl, som från dessa motionärers sida anförts i och för en lagändring, har dock funnit sig böra tillstyrka det ändringsförslag, som av Kungl. Maj:t framlagts.

Hur förhåller det sig med sakligheten i de skäl, som i och för lagändringen ha föreburits?

Enligt mitt förmenande utgöra icke de besvär, som från dessa kommuner anförts över tillämpningen av, i de flesta fall, övergångsbestämmelserna, något bevis för lagens olämplighet utan fastmer ett bevis för en rådande ovilja hos vederbörande kommuner att lojalt genomföra och tillämpa en lagstiftning, som dock syftar till en förbättring av ordningsväsendet för landet i dess helhet. Jag vågar påstå, att med större rätt skulle från min sida kunna framhållas nödvändigheten av att länsstyrelserna borde erhålla vidsträcktare befogenhet vid fastställandet av lönefrågorna, enär så många hundra befattningshavare måste klaga för att göra sin rätt gällande gent emot kommunerna.

Vad beträffar talet om faran för den kommunala självbestämmningsrätten, så verkar detta talesätt såväl långsökt som omotiverat. Självbestämmningsrätten *kan icke* och *får icke* enligt min tanke göra sig alltför mycket gällande, då det är fråga om ordningsväsendets upprätthållande ute i landet. Detta av flera skäl. Man skulle därigenom äventyra den enhetligheten, som för ordningsväsendets vidkommande är av yttersta vikt; ävenså skulle den kommunala självbestämmningsrättens tillämpning i många fall leda därhän att den självständighet, som utgör grundförutsättningen för polismannens duglighet för sitt kall, skulle i många fall uppenbarligen komma i fara. Befattningshavaren skulle med andra ord komma att stå i alltför stort beroende av de kommunala maktbarnas godtycke.

Men även andra skäl tala för att länsstyrelserna böra ha sin bestämmanderätt obeskuren. Kommunerna och dess styresmän känna icke till storleken av den arbetsbörda, som åvilar fjärdingsmännen. De betraktas på det hållet som kommunens skatteindrivare och ingenting mer. Hur många utredningar, hur många hundra handräkningsärenden och hur många hundra andra tjänsteåligganden, som åvila fjärdingsmännen, det komma vederbörande icke att tänka på, det bli de för övrigt icke i tillfälle att kontrollera. Därtill kommer ytterligare, att staten är ju den, som skall svara för långt mer än hälften av kostnaden för ordningsväsendet, och då staten därefter som sådan är den, som i sista hand skall svara för ordningens behöriga upprätthållande, så bör ju även staten genom sina organ ha det avgörande ordet, när det gäller befattningshavarnas tillsättande och avlöning.

Belysande för hur den kommunala självbestämmningsrätten tillämpats, när det gällt ordningsväsendet på landet, är, att man bitit sig fast i den felaktiga

uppfattningen, att fjärdingsmannen endast skulle driva in skatten och därför valt den minst-fordrande, utan hänsyn till om han besuttit de kvalifikationer lagen ställer på en dylik befattningshavare. Jag känner fall, där kommuner valt t. o. m. enarmade invalider till fullt sysselsatta fjärdingsmän.

Nu kan någon vilja invända, att dylikt hände förut, men är ej möjligt längre. Till dem vill jag säga, att så sent som 1928 har dock en kommun till ordinarie fjärdingsman valt en person, som lider av förlamning. I en annan kommun är ännu i aktiv tjänst en fjärdingsman, som den 20 sistlidne april fyllde 85 år. Herrarna kunna göra sig en tanke om dylika befattningshavares förmåga att fullgöra sitt åliggande, då det gäller ordningens upprätthållande.

Andra kommuner hava utnyttjat sin maktställning på så sätt, att då deras fullt sysselsatta fjärdingsmän gjort en blygsam framställning om löneförhöjning från 800 kr. till 1,000 kr., så ha de utan pardon blivit avskedade och endast tack vare länsstyrelsens ingripande fått sina befattningar tillbaka.

Man kan med fog ifrågasätta, om det i dylika fall eller i de fall, då kommuner klagat över att länsstyrelsen höjt fjärdingsmannens lön med 25 å 30 kr., varit omsorgen om den kommunala självbestämmningsrätten, som föranlett kommunerna att handla på dylikt sätt. Mig synes dylika kommunala handlingar mera vittna om uppenbar tredska mot att fullgöra en laglig förpliktelse, än i omsorgen att hävda sin självbestämmningsrätt.

Hur är det för övrigt med den kommunala självbestämmningsrätten i andra fall, exempelvis i fråga om undervisningsväsendet? Envar vet ungefär, hur liten självbestämmningsrätt kommunerna ha på detta område, men jag har dock icke hört klagas över några nämnvärda olägenheter i detta fall.

I föreliggande fråga gäller det endast några fattiga fjärdingsmän med några hundra kronors årslön, och då är man färdig att företaga en lagändring, i syfte att för kommunerna möjliggöra att efter gottfinnande pressa dessa befattningshavares svältlöner. Detta kan icke i vår tid anses riksdagen värdigt.

Rörande den av motionärerna framhållna synpunkten, att fjärdingsmännens huvudsakliga uppgift skulle vara skatteindrivning, så är denna synpunkt fullständigt felaktig och i detta sammanhang vilseledande. Om man nämligen allttjämt gör gällande, att lagarna skola efterlevas — och det har jag all anledning tro, att de ärade motionärerna framför allt hålla på — så vågar jag det påståendet, att därest en fjärdingsman skall fylla den uppgift, som enligt fjärdingsmannainstruktionen av år 1899 åligger honom, då är skatteindrivningen endast en mycket ringa del av denna befattningshavares uppgift. Denna instruktion innehåller bl. a. följande: »Fjärdingsman var för sitt distrikt åligger:

att, då grövre brott blivit begånget eller något förehaves, som störer eller hotar allmän ordning och säkerhet, eller om död människa träffas ute å mark eller eljest dödsfall förekommer i förening med ovanliga eller misstänkta förhållanden, genast sådant inberätta till länsmannen eller kronofogden samt att lämna den laga handräckning, som vid sådana tillfällen kan påkallas;

att för meddelande av upplysningar och erforderlig handräckning vara närvarande vid mantalsskrivning ävensom, efter vederbörandes (kronofogdes eller länsmans) föreskrift, vid de inom distriktet förekommande uppbördsstämmor, marknader, betydligare auktioner eller andra tillfällen av större folksamling; skolande fjärdingsman, då han därtill i laga ordning beordras, vid dylika tillfällen tjänstgöra jämväl utom sitt distrikt;

att vid värnpliktiges inskrivning och mönstring, vid beväringkontingents samlingsplats för övningsort, så ock då sådan kontingent efter slutad övning å samlingsplats upplöses, vid trupperns tåg och inkvartering samt vid utgörande av kungs- och kronoskjuts lämna det biträde, som av kronofogde eller länsman påkallas;

Ang. ändrad lydelse av 14 § i lagen om polisväsendet i riket.

(Forts.)

*Ang. ändrad
lydelse av
14 § i lagen
om polisvä-
sendet i riket.*

(Forts.)

att, när fjärdingsman därom av kronofogde eller länsman anlitas, förrätta utmätning av lös egendom för indrivning av olikviderade kronouppbördsmedel och avgifter, som i sammanhang därmed debiteras och redovisas, kommunalutskylder och församlingsavgifter till prästerskapet m. m.;

skolande fjärdingsman likaledes efter anmodan av kronofogde eller länsman lämna enhanda biträde vid indrivning av expeditionslösen och avgifter, vilka enligt särskilda nådiga reglementen för allmänna kassor och inrättningar må utan föregående dom eller utslag utmätas;

att biträda vid verkställighet av domar och utslag;

att enligt föreskrift av kronofogde eller länsman biträda med indrivning av böter och vid personers häktning samt i egenskap av extra fänggevaldiger fortskaffa fångar enligt förpassning och gällande bestämmelser;

att lämna fattigvårdsstyrelse och tillsyningsmän erforderlig handräckning vid fullgörande av dem åliggande tillsyn över lösdrivare och bettlare;

att efter förmäns uppdrag delgiva stämningar i brottmål, kalla nämnd till urtima ting m. fl. allmänna förrättningar, verkställa andra det allmännas tjänst rörande kallelser och kommunikationer samt på vederbörandes anmodan infordra felande uppgifter till kyrkoskrivning, mantalsskrivning och bevilningstaxering;

att, efter därom av häradsskrivaren utfärdad kungörelse, å utsatt tid och ställe tillhandahålla de skattskyldiga debetsedlar på de allmänna utskylterna;

att tillse, det vägar, broar och färjor hållas i ett för samfärdseln fullt tillfredsställande skick ävensom att vintervägar utstakas; åliggande förty fjärdingsman att dels anmana vederbörande om tillfälliga bristers avhjälpande, dels ock hos länsman anmäla försummelser i fråga om väghållningen samt biträda honom vid nödiga åtgärder;

att, då smittsamma sjukdomar hos människor eller husdjur utbryta, eller andra olyckor inträffa, såsom vådeld, vattuflöde, strandning, sjöskada och sjönöd, icke allenast skyndsamt till närmast boende kronofogde eller länsman inberätta förhållandet utan ock biträda, efter föreskrift, med härvid nödiga åtgärder;

att i avseende å rättsmedicinsk undersökning av död människokropp på kallelse av vederbörande läkare lämna det biträde, som i gällande författning föreskrives.»

Instruktionen av år 1925, som är av mycket större räckvidd, skall jag icke föredraga, ty jag tror, att jag med det sagda tillfullo visat, hur felaktigt detta talesätt om skatteindrivningen som det enda görat för fjärdingsmannen egentligen är. Kommer så härtill, att de sista årens utveckling i fråga om motortrafiken ute på landet framskapat nya arbetsuppgifter för dessa befattningshavare både såväl i fråga om brottslingars efterspanande, vilka tack vare nämnda trafiks tillkomst i många fall efter begäendet av ett brott söka sig ut på landsbygden, där ingen nämnvärd polisbevakning förefinnes, som tillsynen av trafikförordningens föreskrifter, varjämte handräckningar åt fattigvårdsstyrelser och barnavårdsnämnder numera i mycket stor utsträckning förekomma, så torde böra inses, att fjärdingsmännen hava ett så maktpåliggande värv att fullgöra, att man ingalunda skall genom försämring av lagstiftningen omöjliggöra den kvalitativa förbättringen av denna kår, som så väl behöves.

Vad innebär nu den föreslagna lagändringen? Jo, den innebär enligt min uppfattning en återgång till det gamla auktionssystemet, som rådde före tillkomsten av 1925 års lag. Man kan t. o. m. säga, att den innebär en försämring av 1899 års lagstiftning, ty enligt denna lag ägde dock länsstyrelsen obeskuren rätt att pröva skäligheten av fjärdingsmännens avlöning. Trots denna länsstyrelsens obestriddliga rätt enligt 1899 års lag hörde man icke på den tiden,

att det vållade någon som helst olägenhet, att länsstyrelsen hade sig ensam anförtrodd rätten till denna skälighetsprövning.

Som stöd för denna min uppfattning vill jag återropa det uttalande i frågan av landshövding von Sneidern, som förut i debatten är föredraget av herr Lindqvist i Halmstad. Förslaget har enligt min mening fått en farlig formulering, som säkerligen kommer att vålla slitningar, ty som jag i min motion påpekat så skall enligt den ändring, som i kungl. propositionen föreslagits, länsstyrelse icke vara behörig vägra fastställelse av avlöning, pensionering, familjeunderstöd eller begravningshjälp, om dylik förmån anses bestämd till för lågt belopp, med mindre beloppet uppenbarligen icke är skäligt. Tillämpningen av denna lagbestämmelse skulle alltså i realiteten innebära, att ehuruval polisdistriktet enligt lag är pliktigt att skäligen avlöna befattningshavarna, hinder dock icke möter för polisdistriktet att efter lagändringens tillkomst i väsentlig mån undandra sig denna skyldighet genom oskälig lönedepressning, utan att länsstyrelsen skulle vara behörig att vägra fastställa den låga lönen, såvida denna icke är uppenbarligen oskälig.

I de motioner, som föregått den kungl. propositionen, har endast tagits sikte på en del missförhållanden, som förekommit vid tillsättandet av ett par hundra icke fullt sysselsatta fjärdingsmän, alltså ett mycket ringa antal befattningshavare vid ordningsväsendet. För att nu råda bot mot de eventuella missförhållanden, som kunna tänkas uppkomma i något enstaka fall hädanefter, så föreslår utskottet en lagändring i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, vilket innebär en försämring för landets samtliga polismän såväl i städerna som på landet, vilkas antal torde uppgå till inemot 7,000. En dylik lagändringsåtgärd innebär i detta sammanhang uppenbarligen att bruka större våld än nöden kräver.

Det har ju varit en god regel förut, att man icke gått in för att ändra nyttillkomna lagar, förrän man vunnit tillräcklig erfarenhet av hur lagen verkar. Här är man dock i färd med att justera en lag, som ännu icke hunnit träda i full tillämpning och om vars verkningar man i stort sett ännu ingenting annat känner, än att den varit till övervägande nytta för landet. Har nu riksdagen för övrigt så nyligen givit landets polismän ett lagstadgat skydd och detta ännu icke hunnit komma i full tillämpning, så synes det mig så mycket mer orättfärdigt att i förevarande fall avvika från nämnda regel och redan nu gå in för en lagändring till det sämre. Slutligen vill jag framhålla, att detta dock berör en angelägenhet, varom tvist icke borde behöva råda. Frågan gäller huruvida landsbygdens laglydiga befolkning skall äga rätt att gent emot de kriminella elementen erhålla det ökade skydd, som ett förbättrat ordningsväsende otvivelaktigt utgör.

Herr talman! Då det alltså obestriddigen är ett gemensamt intresse för samhället och dess medborgare, att ingen försämring av polislagen företages, tillåter jag mig yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till den vid utskotts-
betänkandet av herrar Åkerman m. fl. fogade reservationen.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Lübeck**: Herr talman! Om det vore så, att herr Viklund hade rätt i sina farhågor om verkningarna av den nog så beskedliga lagändring, som här föreslås, vore det utan tvivel ganska illa beställt med det föreliggande projektet — det skall jag gärna erkänna. Men lyckligtvis är det icke så. Det är en mycket måttlig ändring, som här förordas, och den har icke till syfte att rubba den andra, som ligger bakom polislagen av år 1925. I den delen ha och reservanterna tydligen varit ense med majoriteten, då de återropa departementschefens erinran om att

Ang. ändrad lydelse av 14 § i lagen om poliseväsendet i riket.

(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse av
14 § i lagen
om polisvä-
sendet i riket.

(Forts.)

den förbättring i ekonomiskt avseende, som man genom polisreformen velat tillerkänna fjärdingsmännen och andra polismän, icke finge äventyras. Därom råder således, herr talman, fullkomlig enighet; någon sådan verkan får den åsyftade förändringen icke erhålla. Länsstyrelsernas rätt att bestämma om förevarande frågor kommer heller icke genom denna bestämmelse att kring-skäras. Jag erinrar vidare om att rätten att besvara sig hos Kungl. Maj:t förekommer i det ena som det andra fallet. Och det lär icke förekomma — under vilken Kungl. Maj:t det vara må — någon önskan att söka rubba de av alla erkända goda grunderna för 1925 års polislagstiftning, även i vad det gäller det ekonomiska avvägandet rörande ersättningsbeloppen.

Emellertid var det väl icke alldeles utan mening, som 1928 års lagutskott enhälligt gick in för att begära en utredning om, icke *huruvida* en ändring skulle behöva vidtagas härvidlag utan *på vad sätt* den skulle kunna åvåga-bringas. Jag vill därmed icke säga, att Kungl. Maj:t skulle ha tagit ett så starkt intryck av det enhälliga lagutskottets uttalande, att enbart detta varit avgörande, när det gällt att lägga fram ett ändringsförslag. Det sakliga skälet därutöver har helt enkelt varit, att Kungl. Maj:t har den uppfattningen — och jag tilltror mig själv därom ha förvärvat en viss erfarenhet — att det verkligen kan behövas vid tillämpningen av polislagen litet klarare direktiv, en fingervisning, ett giv akt för länsstyrelserna därom, att man icke får be-döma denna fråga så pass schematiskt, så efter statistik upplinjerat, som man i vissa fall synes ha gjort.

Frågans egentliga innebörd är helt enkelt den, att man i detta avseende vill ha en bättre anpassning till det levande livets förhållanden än vad som vid tillämpningen av lagen hittills synes ha kommit att äga rum; de många besvären äro ju ett nog så starkt indicium i den riktningen. Besvär förekomma visserligen alltid, så snart en ny lag trätt i kraft, men när antalet besvär är så pass betydande, att det uppgår till några hundra, så får man ju säga, att en sådan siffra är nog så märklig. Man kan ju konstatera, att de bekym-mer, som föranlett dessa besvär, väsentligen äro rådande i sådana landsdelar, där man har små kommuner, och där följaktligen anpassningen kan vara sär-skilt svår att åstadkomma på ett tillfredsställande sätt. Det är naturligtvis en massa personliga förhållanden, som spela in med avseende på dessa fjär-dingsmän. Man vet i kommunerna hur de ha det ordnat, vilka biförtjänster de ha vid sidan av sin syssla, man känner karaktären av samhället, där de verka o. s. v., och det säger sig självt, att länsstyrelserna härvidlag måste taga största möjliga hänsyn till de lokala förhållandena och icke döma efter någon schablon. Detta är som sagt innebörden av det här föreliggande för-slaget, och jag tror, att kammaren med lugn kan biträda första kammarens beslut och godkänna utskottets hemställan på denna punkt.

Till sist skall jag med anledning av den reservation, som föreligger från herr Johanssons i Brånalt sida och det uttalande, som nyss gjorts av herr Petersson i Lerbäcksbym, nämna, att Kungl. Maj:t icke kunnat ansluta sig till det förslag, som går ut på, att man, där överenskommelse träffats mellan kommunen och en fjärdingsman och denne ansåges lämplig för befattningen, skulle utan vidare godkänna denna överenskommelse. Kungl. Maj:t har mot-satt sig denna tanke på skäl, som utförligt angivits i propositionen, näm-ligen att Kungl. Maj:ts befallningshavandes prövningsrätt måste även i detta fall vara obeskuren. Det skulle eljest kunna bli så, att man uppmuntrade det förfarande, som fått namn av auktionierande, d. v. s. att man skaffar sig den fjärdingsman, som går för lägsta lönen. Han kanske betraktas så-som lämplig, men som vi alla veta, är lämplighet en egenskap, som är relativ och ganska svår att definiera. Utskottet understryker också denna Kungl. Maj:ts synpunkt genom att erinra om, att den föreliggande utredningen givit

talande bevis för att enigheten mellan en kommun och en befattningshavare vid polisväsendet kan vara mera skenbar än verklig.

Jag tror som sagt, att om kammaren följer utskottet och Kungl. Maj:t i denna sak, så kommer detta icke att innebära någon väsentlig ändring av 1925 års polislagen eller överhuvud någon ändring i sak, som strider mot andan i denna lag, men man gör det lättare under övergångstiden att få till stånd en väl avpassad tillämpning av denna lagstiftning.

När den större gruppen av utskottsreservanter, trots den tvekan de tydligen hysa i denna sak — naturligt nog för övrigt, eftersom bland reservanterna finnas sådana, som förra året voro på det klara med i lagutskottet, att en ändring borde ske och att frågan bara gällde på vad sätt — nu förklara, att övervägande skäl tala för att ställa sig avvaktande och för närvarande icke skrida till någon ändring i förevarande bestämmelse, då vill jag framhålla, att jag på den punkten har en rakt motsatt uppfattning. Det ligger tvärtom i sakens natur, att den ändring, som behöver göras, bör göras nu, ty då gör man någon nytta med ändringen, men det blir icke fallet, om man väntar.

Herr **Johansson** i Väby: Herr talman! Såväl utskottsmajoriteten som de ledamöter, vilka jämte herr Åkerman reserverat sig mot utskottets utlåtande, ha förenat sig om ett uttalande av följande lydelse: »Enligt utskottets mening är det nämligen av stor vikt, att genomförandet av polislagen sker så, att ovilja icke alstras mot den nya lagen.»

Att den nya lagen *redan* alstrat en myckenhet av ovilja, därom vittnar icke minst den massa klagomål, som Kungl. Maj:t under den närmaste tiden har att behandla. Jag anser därför, att det för utskottet borde varit av stor vikt att i något mån söka undanröja förefintliga, grundade anledningar till denna ovilja. Vad som alstrat denna ovilja är myndigheternas tillämpning av § 8 i lagen av den 6 juni 1925, där det heter: »Polisdistrikt är pliktigt att skäligen avlöna de fjärdingsmän» o. s. v. I § 3 av lagen den 29 september 1899, där ungefär samma uttryck återfinnes, heter det att »fjärdingsman skall förse med skäligen avlöning». Att myndigheterna i anledning av den sistnämnda lagen ändrade på en mellan vederbörande kommun och den valde fjärdingsmannen överenskommen lön, förekom, mig veterligt, endast i de fall, då den valde fjärdingsmannen besvärade sig beträffande lönen storlek. Vid genomförandet av 1925 års polislagen tänkte man sig ju aldrig, att tillämpningen av de båda orden »skäligen avlöning» i den gamla och den nya lagen skulle komma att gå så långt isär, som den nu visat sig göra. Vad är då skäligen avlöning? Det är här fråga om ett uppdrag, som skall utföras, eller med andra ord om en anställning. Vi tänka oss, att en arbetsgivare, en husbonde skall anställa en tjänare, t. ex. en dräng. Om nu denne sistnämnde har utfört samma sysslor i årtal förut och är väl förtrogen med dessa sysslor och om drängen är ense med husbonden om en viss avlöning, så bör väl i detta fall, förutsatt att varken arbetsgivaren eller tjänaren står under förmyndarskap, utan båda äga att själva svara för sina handlingar, den överenskomna avlöningen kunna anses »skäligen». I ganska många fall, där kommunen anställer fjärdingsman, är det väl så, att den valde har innehaft uppdraget förut och är väl förtrogen med arbetets omfattning. Han är med vid stämman, då han utses eller väljes, han förklarar sig nöjd med ersättningsbeloppet och ger kanhända ett skriftligt intyg på, att han är belåten med den bestämda lönen. Nog bör man väl då få anse denna överenskomna ersättning såsom en »skäligen avlöning», även om den valde efter bearbetning från visst håll finner med sin värdighet förenligt att vid ett senare tillfälle avgiva en förklaring, som går stiek i stäv mot den han tidigare avgivit.

Ang. ändrad lydelse av 14 § i lagen om polisväsendet i riket.
(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse av
14 § i lagen
om polisvä-
sendet i riket.

(Forts.)

Några kamrater ha jämte mig, såsom redan nämnts, nu senast av herr statsrådet, motionsvis yrkat inskränkning av länsstyrelsernas prövningsrätt i detta hänseende och ansett, att där parterna äro om lönen ense och den valde prövas lämplig för uppdraget, det icke skall kunna vägras fastställelse av den sålunda överenskomna lönen. Utskottet har emellertid på grund av den utredning Kungl. Maj:t verkställt, ansett, att detta vore ett alltför långt steg och lägger härvid stor vikt vid vad respektive länsstyrelser, landsfogdar och landsfiskaler i ärendet anfört. Jag hyser den allra största respekt för och tillit till våra länsstyrelser, men i detta fall må det förlåtas mig, om jag anser dessa myndigheter i någon mån såsom part i målet. Det talas om, att man icke får fram några förmågor, om avlöningarna äro för låga. Men inte kan väl lörens storlek skapa fram några förmågor? Väljes det en odåga, så inte blir han mer duglig till följd av att han får högre lön.

Nu är emellertid en ändring föreslagen i denna lag. Utskottet har följt Kungl. Maj:ts anvisning och stannat inför en begränsning av länsstyrelsernas prövningsrätt så tillvida, att fastställelse icke kan vägras med mindre beloppet uppenbarligen icke är skäligt. Såsom frågan nu ligger till, har man ingen annan utväg än att yrka bifall till utskottets förslag och hoppas på bästa möjliga resultat av den mycket ringa förändring, som förslaget innebär. Man får ju ofta vara tacksam för litet. Skulle detta goda resultat synas utebli har man ingen annan råd än att återkomma.

Jag ber emellertid att få förena mig med min ärade bankkamrat, då han vände sig till Kungl. Maj:t med en vördsam framställning att vid avgörande av de många besvären, som ligga inne, densamma i möjligaste mån vill taga hänsyn till kommunernas berättigade intressen. — Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr **Johansson** i Brånalt: Herr talman, mina herrar! Jag är såsom synes av utskottets utlåtande ensam om min reservation, i vilken jag yrkat dels avslag på Kungl. Maj:ts förevarande proposition och dels avlåtande av en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om ett nytt förslag. upptagande de ändringar, som i herr Westmans m. fl. motion påyrkats. Trots den ringa utsikt jag har att få majoritet för mitt yrkande, anser jag mig dock böra ytterligare klargöra de skäl, som varit avgörande för mitt ställningstagande såväl i detta fall som då det gällt åtskilliga andra lagstiftningsärenden.

Då en ny lag skall stiftas eller ändring ske av redan gällande lagar, bör det tillses, att lagförslagen äro byggda på förtroende hos den lojala allmänhet, som det närmast gäller. Ett dylikt förtroende har emellertid denna polislag efter allt att döma saknat redan från sin första tillkomst, och detta beror icke minst på den tillämpning av lagen, som skett såväl från Kungl. Maj:ts befallningshavandes som från Kungl. Maj:ts sida. Då klagomål anförts, har det visat sig att man icke tagit den hänsyn, som bör visas, då det gäller tillämpning av bestämmelserna i en ny lag.

Det är tydligt, att vi måste göra åtskillnad mellan å ena sidan stads- och industrisamhällen eller kommuner med ett inslag av industriell verksamhet och å andra sidan kommuner, där jordbruksnäringen är ensam rådande. Nu anses det, att denna nya lag skulle möjliggöra uppställandet av sådana krav på innehavarna av fjärdingsmannabefattningarna, att dessa befattningshavare i själva verket skulle bli polismän i vanlig bemärkelse. Ja detta må ju vara gott och väl, och det kan nog behövas på sina håll, men så är icke fallet i dessa enbart jordbrukande kommuner. — Jag vill förutskicka, att till polistjänst räknar jag icke skatteindrivning, som för våra flesta landsortskommuner torde vara det allra mest krävande arbetet för fjärdingsmännen. Den egent-

liga polistjänsten, d. v. s. ordningens upprätthållande, kräver däremot inom de allra flesta jordbrukskommuner ett mycket ringa arbete.

Den synpunkt, som för mig varit bestämmande, är att denna polislag icke vilar på den säkra grundval av allmänhetens förtroende som den bör göra. Lagen och dess tillämpning ha icke väckt den förståelse, som är så viktig när det gäller nya lagar, och detta är ett av skälen till att jag intagit den ställning, som jag i reservationen sökt angiva.

En annan sak är den olikhet i fråga om lön för utfört arbete, som råder till följd av de olika bestämmelser om fjärdingsmännens löner, som stadfästas av de olika länsstyrelserna. Så t. ex. framlades för utskottet i herr Johanssons i Väby motion en redogörelse för förhållandena i Skaraborgs och Älvsborgs län. Dessa län ligga ju intill varandra och man kunde tycka, att förhållandena med avseende på ersättning för utfört arbete borde vara någorlunda ensartade. Men även där råder stor olikhet. Vad är då anledningen till detta? Jag säger, att det är stor skillnad på de krav på ersättning för utfört arbete, som framställles av arbetaren i den ena kommunen och i den andra, även där dessa kommuner gränsa intill varandra och förhållandena i övrigt äro likartade. Men dessa omständigheter inverka givetvis på behovet av ersättning för det utförda arbetet. Jag kan t. ex. hemma i Knäred, där jag bor, få ett snickeri- eller byggnadsarbete utfört för endast två tredjedelar av vad det kostar i en grannkommun.

Vad jag nu har sagt gäller också utförandet av fjärdingsmannasysslor. Vad som kan vara berättigat att taga i övervägande i fråga om skälig ersättning för det arbete, som fjärdingsmannen i en grannkommun såsom Veinge har att utföra, har kanske ingenting att betyda i Knäred. Man har alltså att taga hänsyn till såväl olika länsstyrelser ställning till frågan om ersättning som även till de verkligt olika krav på skälig ersättning för utfört arbete, som gäller på olika håll. Dessa synpunkter ha hittills icke i tillräcklig grad beaktats. För att man skall kunna få ett något så när ensartat bedömande av förhållandena, anser jag därför, att Kungl. Maj:t, som har större överblick över förhållandena i vårt långsträckta land och därför kan bättre bedöma vad som bäst lämpar sig i de olika distrikten än Kungl. Maj:ts befallningshavande, bör avgöra sådana fall, då vederbörande länsstyrelse icke anser sig kunna fastställa av kommunen fattat beslut i fråga om fjärdingsmannens lön. Jag tror, att Kungl. Maj:t är betydligt bättre i stånd att förutsättningslöst och rättvist bedöma frågan om ersättning till fjärdingsmännen, när fråga härom bringats under myndigheternas prövning, än vad respektive Kungl. Maj:ts befallningshavande ha. Nu skola ju landsfiskalerna och landsfogdarna yttra sig om fjärdingsmännens arvoden. Jag tror icke detta är lämpligt. Om jag t. ex. skulle bedöma detta arvode på den ort, där jag bäst känner till förhållandena, nämligen i kommunen där jag bor och där jag tror att jag kan bedöma värdet av och ersättningen för utfört arbete lika bra och bättre än vår landsfiskal, så skulle jag i allmänhet komma till helt andra resultat än han. Ty hur gör han egentligen? Jo, han värdesätter arbetet efter förhållandena i den miljö, där han själv lever. Jag är icke okunnig om fjärdingsmännens arbete, och jag bedömer således detta med kännedom om förhållandena. För den saken tror jag verkligen, att jag besitter tillräcklig kompetens, åtminstone i den kommun där jag bor, och kan bedöma saken lika bra som landsfiskalen. Men ersättningen för utfört arbete blir naturligtvis en helt annan, när landsfiskalen skall bedöma saken, än om jag gör det.

Ja, här skulle kunna anföras mångfaldiga exempel på den rentav förvånande värdesättning av fjärdingsmännens arbete, som vissa Kungl. Maj:ts befallningshavande tillämpa och som även vunnit gillande av Kungl. Maj:t. Herr Johansson i Väby har i sin motion påpekat, att det har anförts icke mindre än

Ang. ändrad lydelse av 14 § i lagen om polisväsendet i riket.
(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse av
14 § i lagen
om polisvä-
sendet i riket.
(Forts.)

214 klagomål hos Kungl. Maj:t över länsstyrelsernas beslut. Men tro herrarna att det stannar därvid? Nej, det är endast en bråkdel av de kommuner, som äro missnöjda med denna lag och dess tillämpning, som anfört besvär. Hemma i södra Halland, där jag bor, finnes det icke en kommun, som är nöjd med förhållandena, men det är ändå bara en, nämligen Knäred, där jag bor, som anfört besvär. Vart man vänder sig skall man finna, att det saknas förståelse för denna lag och de principer, efter vilka den tillämpas. Vi förstå icke denna lag, den ingriper i kommunernas självbestänningsrätt, och den kommer säkerligen att ha skadliga verkningar i sitt följ. Det är bara en fortsättning på den lagstiftningsväg, som riksdagen slagit in på. Det är icke första gången, som riksdagen vidtager åtgärder, som innebära en inskränkning i kommunernas självbestänningsrätt, men gränsen är redan, säger jag, uppnådd, och skall riksdagen i fortsättningen gå vidare på den inslagna vägen, blir det icke till nytta för Sveriges folk och kommuner, allra minst för kommuner med enbart jordbruksidkande befolkning, där den gamla lagen skall tillämpas under övergångstiden intill 1932, om jag icke missminner mig.

Trots att jag icke har utsikt att vinna majoritet för min reservation, kan jag ändå icke uraktlåta att yrka bifall till densamma. Jag är fullt och fast förvissad om, att det mest tillfredsställande för de olika kommunerna och den befolkning, som icke är nöjd med den tillämpning av lagen som hittills har skett, skulle vara, om man lägger det hela på just det sätt, som jag föreslagit.

Jag yrkar bifall till min vid utskottets utlåtande fogade reservation.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Jag hade icke tänkt yttra mig i detta ärende, men det var några ord av utskottets representant, herr Björkman, som nödgade mig att begära ordet för att framhålla ett par synpunkter.

Herr Björkman framhöll, att han ansåg, att det förslag, som nu här föreligger från Kungl. Maj:t, och som är tillstyrkt av utskottet, ligger i rak linje med de synpunkter, som voro avgörande, när 1925 års lag utarbetades. Han anförde såsom argument för detta sitt uttalande ett yttrande av dåvarande socialministern, som framhöll, att man skulle gå synnerligen försiktigt fram. Jag vill emellertid erinra därom, att det uttalande som herr Björkman här citerade angående vitesföreläggande, icke gällde 14 § utan gällde det fallet, då kommunerna uppenbart vanvårdade det ordningsväsende, som kommunerna äro pliktiga att hålla. Detta kan således icke användas såsom ett argument till förmån för det nu föreliggande förslaget.

Då jag ställer mig tveksam, när det gäller att lämna min anslutning till vad Kungl. Maj:t här har föreslagit, så är det därför att socialministern själv i hela sin proposition och i sitt yttrande här i dag röjer den största tveksamhet. Utskottets utlåtande röjer samma tveksamhet om detta är den rätta vägen, då man skall lösa denna fråga, och ifrågasätter om det icke finnes andra vägar och andra möjligheter, som stå till buds.

Herr socialministern säger här i sitt anförande att enligt hans mening skulle ett bifall till den kungl. propositionen icke rubba andan i 1925 års lag. Han säger vidare att länsstyrelsernas rätt kommer icke att på något sätt kringskäras, och han förmenar att denna reform på intet sätt kommer att få de stora verkningar, som herr Lindqvist i Halmstad ville göra gällande. Men då spørjer jag: om det förhåller sig så, styrkes man icke då ytterligare i sin tveksamhet, och jag vill fråga, varför skall man då överhuvud taget gå till en förändring i detta avseende? Enligt min mening torde det vara på det sättet att de flesta klagomålen, det största missnöjet mot den lagstiftning, som genomfördes 1925, förekommer i de kommuner, där man icke övergått till en tillämpning av den nya lagen, och där man således icke har någon ersättning av statsmedel för de förhöjda löner, som länsstyrelsen fastställer. Jag vill

ärligt och uppriktigt säga, att jag tror att mycket av det missnöje, som nu är tillfinnandes och att många av de synpunkter, som här motionsvis blivit framförda, skulle varit ur världen, därest våra länsstyrelser hade gått fram med en smula större försiktighet, när det gällt framförallt de kommuner, som icke trätt in under den nya lagen och sålunda icke har rätt till statsbidrag för upprätthållandet av sitt polisväsende vare sig de 50 procenten för den fullt avlönade fjärdingsmannen eller de 20 procenten för den icke fullt avlönade fjärdingsmannen. Men om det förhåller sig så, förefaller det mig, som om det rimligaste vore att vänta med hela denna sak intill dess lagen har trätt i kraft för hela landet, alltså vänta till dess lagens övergångstid gått till ända och vi kommit till år 1932, då ju lagen automatiskt träder i kraft för varje polisdistrikt i riket. Då få vi en erfarenhet från hela landet att bygga på och icke som nu bara på små tillfälligheter. Då skaffas det fram ett material, som verkligen kan läggas till grund för de justeringar såväl beträffande 14 § som beträffande andra paragrafer i polislagen, som eventuellt kunna tarva justering.

Ang. ändrad lydelse av 14 § i lagen om polisväsendet i riket.
(Forts.)

Utsikten att man i anledning av dessa företeelser, som i de flesta fall, såvitt jag har kunnat bedöma, härröra från sådana kommuner, som icke trätt in under den nya lagen, skall gå till en förändring i detta avseende och därmed kanske åstadkomma resultat, som varken socialministern, första lagutskottet eller riksdagens kamrar syftat till, har gjort att jag ytterligare stärkts i min tveksamhet. Jag ber därför att få ansluta mig till det yrkande, som här är framställt av herr Lindqvist i Halmstad, d. v. s. bifall till den av herr Åkerman m. fl. vid utskottets utlåtande avgivna reservationen.

Herr Olsson i Rimforså: Herr talman! Jag tror att kammaren är ense med mig därom, att vi kunna votera i denna fråga när som helst. Mina ord skola icke bliva många, jag vill blott säga, att det icke förefaller mig vara så besynnerligt utan tvärtom helt naturligt, att det kan uppkomma friktioner i en sådan här fråga, då den ena myndigheten har att bestämma löneförmåner för en tjänsteinnehavare och även i stort sett betala avlöningen, medan en annan myndighet skall ha sitt ord med i laget och kanske fatta ett annat beslut i fråga om lörens storlek. Detta är, säger jag, ganska naturligt. Jag tror, att man med full rätt kan säga, att det finnes många kommuner, som behandla sina fjärdingsmän långt ifrån rättvist, man underbetalar dem med ett ord, och att man med lika fullt fog kan våga påstå, att länsstyrelserna, åtminstone i vissa fall, gått åtskilligt längre, än vad de möjligen hade bort göra.

Om nu förhållandena äro sådana, och därom tycks man vara ense, kan jag för min del icke finna annat, än att den utväg, som Kungl. Maj:t föreslagit, är ganska lyckligt funnen. Det har sagts att förändringen i ordalagen icke skulle betyda så mycket, men om t. ex. man ser vad Svensk Polistidning säger om den saken, blir man åtskilligt förbluffad. Där säges det nämligen att man skjuter all verklig kontroll åt sidan genom ett bifall till propositionen, och därmed återgår till förhållandena före 1925, o. s. v. Jag menar, att vad som kan vinnas och vad som bör vinnas med detta, är att Kungl. Maj:t och riksdagen giver länsstyrelserna en liten vink om att behandla dessa frågor med ytterlig försiktighet och varsamhet, alldeles så, som Konungens befallningshavande i Gävleborgs län yttrat. I detta yttrande säges det »att omförmälda förslag icke innebure en inskränkning i länsstyrelsens prövningsrätt utan endast ett understrykande av att särskild hänsyn borde tagas till den anslagsgivande myndigheten vid skälighetsprövningen». Landskommunernas förbund säger i sitt yttrande, vilket redan förut citerats, »att sin största betydelse skulle den — d. v. s. ändringen — emellertid tvelsutan få såsom en anvisning i oförtydligt syfte till länsstyrelserna». Nu hörde jag det sägas vid debatten

Ang. ändrad
lydelse av
14 § i lagen
om polisvä-
sendet i riket.

(Forts.)

i första kammaren att Kungl. Maj:t hade kunnat nå detta målet på administrativ väg genom att giva länsstyrelserna en direkt anvisning om att se till, att man icke går för hårdhänt fram. Jag vet icke, om det är möjligt att gå den vägen, men då nu Kungl. Maj:t har framlagt denna proposition med ändringsförslag, som jag för min del är övertygad om *icke* kommer att verka så som det framhålles i det citerade yttrandet i Svensk Polistidning, utan endast innebär en uppmjukning av gällande lag, tycker jag att det är alla skäl att sluta upp kring propositionen och godtaga det däri framlagda förslaget.

Då jag nu har ordet skall jag be att få säga en sak till herr Lindqvist i Halmstad med anledning av det fall, som han anförde, då en länsstyrelse och en kommun icke hade kunnat komma överens om den summa, som skulle utgå i ersättning till en fjärdingsman, som gjordes till ordinarie polisman. Jag vill erinra herr Lindqvist i Halmstad därom, att denne mans ställning såsom ordinarie polisman blev åtskilligt annorlunda än den ställning han intog såsom fjärdingsman. Hans arbetsområde kan ju nu bli ett helt annat, än när han endast var kommunens fjärdingsman, varför det förhållandet att staten här får betala något utöver vad staten eljest behövt göra, icke behöver verka så som herr Lindqvist framställde det. Fallet i fråga förekom för övrigt i min hembygd. Vi ha åtskilliga samhällen runt om den socken, där denne polisman är placerad, och då han blivit befordrad till ordinarie polisman kan ju landsfiskalen även använda honom utanför det gamla fjärdingsmannadistriktet och på det sättet kan han få en utvidgad arbetsuppgift att fylla.

Jag skall icke säga mera och då jag finner att denna proposition skulle främja vad vi alla önska, nämligen att mildra den friktionsanledning, som nu förefinnes, ber jag att få tillstyrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Wiklund** i Byske: Herr socialministern försäkrade, att det föreliggande förslaget icke skulle innehålla sådana vådor, som jag i mitt anförande framhöll. Gent emot detta vill jag blott säga, att jag i fråga om tolkningen av lagförslagets innebörd dock befinner mig i synnerligen gott sällskap, då dels ett flertal länsstyrelser och enskilda landshövdingar kunnat utläsa enahanda, som jag har fått fram ur lagförslaget. Man kan ju för övrigt icke komma ifrån att det tydligt och klart står skrivet i föreliggande lagförslag att länsstyrelserna må ej ogilla beslut angående löner m. m. på den grund att dylik förmån anses bestämd till för lågt belopp med mindre beloppet uppenbarligen icke är skäligt. Alltså, det är en tydlig skillnad här mot förut. Nu blir det förbud för länsstyrelserna att vägra fastställelse även om lönebeloppet är för lågt, bara det uppenbarligen icke är oskäligt. Jag menar att här finnes en så bred marginal, att de kommuner, som vilja utnyttja den marginalen, otvivelaktigt komma att befinna sig i den gynnsamma ställningen gent emot sina poliser och fjärdingsmän, att de hädanefter icke behöva betala skälig lön.

Så är det en annan sak, som jag har fäst mig vid i denna fråga. Det skulle varit önskvärt om den utredning, som har föregått denna lagändring, hade kunnat vara så att säga mera allsidig. Det är ju ett känt förhållande, att det finnes hundratals poliser och fjärdingsmän i landet, som för att få sin rätt gent emot kommunerna, varit nödsakade att besvära sig hos länsstyrelsen och Kungl. Maj:t. Men då här å ena sidan åberopas de besvär, som äro anförda från kommunernas sida, borde man å andra sidan för ett fullt objektivt bedömmande av saken även söka få reda på huru många hundra besvär, som anförts från befattningshavarnas sida. Först då vore man i tillfälle att objektivt bedöma lagens verkningar.

Gent emot en föregående talare — det var herr Petersson i Lerbäcksbyn — som klagade över svårigheterna härvidlag för landskommuner med dålig eko-

nomi, vill jag säga, att den gällande polislagen lämnar möjlighet för små kommuner att sluta sig samman till ett kommunalförbund för att gemensamt ha en helt avlönad och fast anställd polisman. Vad hindrar det att t. ex. fem kommuner, som nu var och en betalar 300 kronor, sluta sig tillsammans till ett kommunalförbund och betala 250 kronor vardera. De få då också lika mycket från staten, och så har man för en lägre utgift en helt avlönad polisman och en polisman, som besitter de kvalifikationer, som landsbygden verkligen är i behov av, en polisman som är sin uppgift vuxen.

Det är en annan sak, som också i detta sammanhang bör framhållas, och det är vikten av att man på landsbygden framskapar en kår av poliser och fjärdingsmän, som verkligen förstår sin sak. Hur är det i de flesta fall? Här talar man visserligen om att det i städerna finnes kriminalpolis, och att denna, när ett brott begås, kommer ut på landsbygden och reder upp alltsammans. Jag är själv från landsbygden och har således erfarenhet om hur det går till, när sådana stadspoliser komma ut på landsbygden. Den första åtgärd, som de företaga sig är att uppsöka vederbörande polisman eller fjärdingsman, som finnes på den orten, där de egentligen skola verkställa undersökningen. Denna polisman utfråga de givetvis först på allt vad han vet i saken och på den förundersökning, som han verkställt, beror just i många fall utgången av utredningen. Det beror alltså mycket därpå, att vi ha en lagstiftning, som möjliggör en kvalitativ förbättring av fjärdingsmannakåren och därigenom också ett bättre ordningsväsende för landsbygden. De i städerna förlagda poliserna känna icke till landsbygdens förhållanden och kunna icke självständigt företaga en omfattande utredning på samma sätt, som när de till sitt förfogande ha en fjärdingsman, som är fullt inne i sin sak.

Jag skulle vilja tillråda dessa små kommuner, som nu klaga över de rådande förhållandena, att i stället för att gå den vägen att söka försämra den nuvarande lagstiftningen, gå in för att bilda kommunalförbund och så långt möjligt är framskapa helt avlönade befattningshavare, som uteslutande ägna sin kraft åt det egentliga arbete, som de skola utföra, så att det icke blir som det nu är, att vederbörande uppbära 200 à 300 kronor från kommunen och inrikta sitt arbete på att göra så litet som möjligt för dessa kronor, som de uppbära i form av polis- och fjärdingsmannalön. Nu inriktar man sitt arbete på att skaffa biförtjänster. Det är helt naturligt att t. ex. en smed i en fattig socken, som har 100 kronor i avlöning för sin fjärdingsmannasyssla, icke har något som helst intresse av att skaffa sig erfarenhet och utbildning för polismanyrket. Vad han inriktar sig på är givetvis att så långt görligt är utveckla sina talanger som yrkesman och icke som polisman. Så länge vi omhulda det nuvarande systemet, finnes det ingen anledning att så snart ett brott av grövre art begåtts på landsbygden, kasta sig över dessa människor och skälla ner dem och tala om hur uselt de fylla sin uppgift. Det är systemets eget fel och icke de enskilda befattningshavarnas, ty, som sagt, vi kunna icke begära, att de skola hava något som helst intresse av att skaffa sig den utbildning, som vi egentligen ha rätt att kräva av dem, som skola tjänstgöra vid landsbygdens ordningsväsende.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till den av herr Åkerman m. fl. avgivna reservationen.

Herr Bengtsson i Norup: Herr Olsson i Gävle citerade socialministerns yttrande att detta förslag icke rubbar på länsstyrelsernas beslutanderätt. Ja, det är ju riktigt, men så frågar herr Olsson i Gävle vad det då skulle tjäna till att följa socialministerns och utskottets förslag. Herr Olsson i Gävle glömde emellertid att säga att den verkan detta förslag kommer att få, är att hänsyn tages till den anslagsgivande parten, d. v. s. kommunerna. Då jag deltagit i

Ang. ändrad lydelse av 14 § i lagen om polistväsendet i riket.
(Forts.)

Ang. ändrad
lydelse av
14 § i lagen
om polisevä-
sendet i riket.
(Forts.)

sju eller åtta av landskommunernas förbunds kurser i lika många län kan jag betyga, att det varit ett allmänt missnöje bland landskommunernas ombud just på denna punkt. Om ingen ändring göres är jag övertygad om att detta missnöje kommer att fortfara och ökas, och det vore säkerligen icke till gagn varken för ordningen eller för polislagens framtid. Därtill kommer att det äger rum ett ständigt kringskärande av de rättigheter, som landskommuner och stadskommuner ha. Man naggar i den ena kanten det ena året och i den andra kanten det andra året, och till sist kan man icke tala om att kommunernas självbestämmanderätt har något att betyda.

Man säger från motståndarhåll, att när det gäller ordet »skäligt», förstår ingen att bedöma det skäliga bättre än landsfogdar, landsfiskaler och länsstyrelser. Men jag tycker att det är ett dåligt betyg man ger våra ledande män i landskommunerna, om man säger så. Jag tror att många av dem förstå en avlöningsfråga och bedöma den lika bra som landsfiskalerna, och jag drar mig icke för att säga att många, när det gäller detta område, förstå det lika bra som länsstyrelserna. Det bör vara så, att man tar hänsyn även till den uppfattning, som dessa män besitta och till den erfarenhet, de ha, när det gäller såväl arbete som avlöningar. Därmed vill jag ej säga att lönen alltid bör bestämmas ensamt av kommunen, som om blott den kan bedöma den här saken.

Jag har endast velat betona vikten av att räkna med kommunerna också, herr talman, och jag skulle kanske, om jag trott, att det kunde hava någon verkan, lika väl ha kunnat instämma med herr Johanssons i Brånalt yrkande, ty han vill ju gå ett steg längre, men då jag tror, att det är nyttigt att taga ett steg i sänder — om vi ta Kungl. Maj:ts förslag denna gång, så vinna vi kanske det syfte vi vilja vinna, och misslyckas vi därmed torde frågan komma igen — ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Lübeck**: Herr talman! Jag skall endast på en punkt be att få göra ännu ett uttalande och då vända mig till min länsbo, herr Olsson i Gävle. När han vill skapa samförstånd mellan sig och mig i fråga om den tveksamhet, som kan råda om detta lagförslag, så vill jag säga, att min tvekan närmast legat på det området, huruvida man så pass snart efter antagandet av en lag som polislagen skulle göra en ändring. Det sammanstämmer, kan man säga, med vad landshövding Hammarskjöld yttrade i första kammaren, att om man från början hade haft den formulering Kungl. Maj:t nu föreslagit, så skulle man sett saken på annat sätt. När det emellertid visat sig, att det kan vara behov av att få förtydligande på denna punkt, har jag ansett, att man hade nog så kraftigt stöd för en åtgärd, som annars kunde te sig tvivelaktig, när man har bakom sig från förra året ett enhälligt lagutskott som uttalat, att en ändring borde ske. Det var bara fråga om på vad sätt den skulle ske. Det förslag Kungl. Maj:t i det fallet lagt fram kan, tror jag, av alla godtagas utan någon oro.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till den av herr Åkerman m. fl. avgivna vid utlåtandet fogade reservationen samt 3:o) bifall till den reservation, som avgivits av herr Johansson i Brånalt; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Lindqvist i Halmstad begärde emellertid votering, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) avgivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen äskade likväl herr Johansson i Brånalt votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående första lagutskottets utlåtande nr 28 antager den av herr Åkerman m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen, röstar

Ang. ändrad lydelse av 14 § i lagen om polisväsendet i riket.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Ja;

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit herr Johanssons i Brånalt reservation.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 91 ja och 75 nej, varjämte 12 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition antagit den av herr Åkerman m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande proposition för huvudvoteringen uppläst och godkänd samt anslagen:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 28, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Åkerman m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Efter det kammarens ledamöter ånyo intagit sina platser samt sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 10.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört första lagutskottets utlåtande, nr 29, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i lagen om polisväsendet i riket.

Ang. vissa ändringar i lagen om polisväsendet i riket.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 85, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Öhman m. fl.* föreslagit, 1) att riksdagen måtte besluta sådan ändring i lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket, att de kommunala myndigheterna medgäves rätten att själva välja, anställa och bestämma antalet polismän och fjärdingsmän, som inom respektive polisdistrikt kunde anses erforderliga för ordningens upprätthållande; samt 2) att förpliktelsen för städer eller kommuner att hålla s. k. reservpolis bortfölla och stadganden infördes i polislagen om förbud för polisens användning mot arbetarna vid arbetskonflikter.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Ang. vissa
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.
(Forts.)

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr **Öhman**: Herr talman! Utskottets utlåtande i föreliggande ärende ger vid handen, att det råder full enighet mellan borgerliga och socialdemokratiska ledamöter i första lagutskottet om den möllerska polislagens förträfflighet. Borgarklassens tillfredsställelse med den nuvarande polislagen, sedd utifrån dess klassintressen kan man ju mycket väl föstå. Borgarna kunna ju med stöd av denna lag ställa polismakten — de göra det också — som ett organ i sina klassintressens tjänst mot arbetarna. Att även socialdemokraterna, som för övrigt närmast bära ansvaret för denna lags utformning, finna detta förhållande vara i sin ordning är ju kanske egentligen inte så överraskande. Polismakten, sådan som den nu är organiserad, fyller utan tvivel utmärkt den uppgift, som de kapitalistiska statsmakterna och deras underhuggare i första hand avse att den skall fylla. Därför slår man också troget vakt omkring polislagens bestämmelser, som ju i realiteten beröva kommunerna självbestämmanderätten i polisfrågor och i stället lägga det avgörande inflytandet i administrativa myndigheters händer. Sälunda känna vi ju till, att lagen ålägger kommunerna att anställa polismän i den omfattning, som erfordras för polisverksamhetens ombesörjande, men det tillkommer icke kommunerna att själva avgöra, vilket antal polismän, som för detta ändamål erfordras, utan bestämmanderätten har lagts i länsstyrelsernas och regeringens händer. Detta är ett så långt gående ingrepp i den kommunala självstyrelsen, att det icke går att försvara från de håll, där man annars gör gällande, att man vill hålla på den kommunala självbestämmanderätten.

Nu förhåller det sig ju på det sättet, att om en polischef eller polismyndighet kräver en större polisstyrka än vad kommunen anser nödvändig, så kan vederbörande med stöd av nu gällande lag åläggas anslå medel till anställande av ytterligare det antal polismän, som de högre myndigheterna bestämma, detta utan att de kommunala myndigheterna, som ju närmast borde kunna bedöma huruvida en förstärkning av polisbevakningen överhuvud taget är av behovet påkallad, finna en sådan åtgärd erforderlig eller motiverad ur allmän ordningssynpunkt. För dem, som i polismakten se ett organ för stärkande och främjande av kapitalistiska klassintressen, kommer ju frågan i ett annat läge. För dem är klassintresset det dominerande i fråga om ställningstagande till förstärkning av poliskåren och eftersynen av kriminella element en andrahandsfråga. Att vederbörande myndigheter, som hava bestämmanderätt över poliskåren, anlägga sådana synpunkter är ett faktum, som man icke kan bestrida. Jag kan i det sammanhanget erinra om ett fall från det län, där jag är hemma, där polischefen i ett polisdistrikt gentemot kommunen gjorde gällande, att poliskåren måste utökas. Som motivering för sin framställning till länsstyrelsen anförde han, att ifrågavarande kommun var tillflyktsort för personer med misstänkt politisk uppfattning. Vilken politisk uppfattning som var misstänkt uraktlät visserligen den ärade polischefen att närmare precisera, men man kan dock utgå ifrån, att de personer, som nu äsättas beteckningen »misstänkt politisk uppfattning» höra hemma varken i polischefens eget politiska parti eller i Nationella ungdomsförbundet. Till saken hör, att den allmänna ordningen inom kommunen icke vid något tillfälle blivit störd, något som också de kommunala myndigheterna voro underkunniga om, varför de icke kunde dela polischefens uppfattning om nödvändigheten av poliskårens förstärkning. Länsstyrelsen ställde sig helt naturligt till efterrättelse polischefens uppmaning. Det är kanske ingenting att klandra länsstyrelsen för. Den handlade ju i full överensstämmelse med polislagens anda och innehåll.

Det är emellertid inte nog med, att kommunerna berövas rätten att själva bestämma vilket antal polismän som anses erforderligt, de ha också fräntagits

möjligheten att själva välja och anställa de polismän, som skola tjänstgöra i kommunen. Kommunernas roll inskränker sig praktiskt taget till att bidra med avlöning; i övrigt skola de vara tysta och nöjda. Därtill kommer den omständigheten, att rekryteringen av polismanskapet, så länge den helt skall undandragas kommunernas inflytande, inte alltid sker med utgångspunkt från vederbörande polismans lämplighet som ordningens väktare utan ofta från helt andra utgångspunkter, med resultat att man inte alltid får den polisbevakning, som för ordningens upprätthållande är den bästa. Samma gäller även i fråga om val av fjärdingsmän. Där ha visserligen kommunerna rätt att välja, men i sista hand är det ju också där länsstyrelsen, som bestämmer. Det heter i lagen, att den sålunda valde skall av länsstyrelsen förordnas till fjärdingsman, där icke särskilda skäl annat föranleda. Ytterst ligger alltså här avgörandet i länsstyrelsens händer, något som också i den praktiska erfarenheten visat sig icke alltid ha de bästa följder.

Alla de skäl, som jag här anfört, äro enligt vårt sätt att se saken av den art, att de borde föranleda en ändring av gällande polislag. Man borde ge kommunerna ett större inflytande vid tillsättande av ordningsmakten, och man borde ge kommunerna större inflytande, när det blir fråga om att ange det antal polismän som är erforderligt för att, som man säger, upprätthålla ordningen. Det är praktiskt taget på det sättet, att man genom den nya polislagen håller på att kriminalisera hela landsbygden. På orter, där man inte tidigare haft behov av polisbevakning, där dyka nu poliser upp litet varstades och verka irriterande på den allmänna stämningen.

Det är emellertid icke nog med att den nuvarande polislagen, som enligt utskottets mening är så förträfflig i alla avseenden, att den i varje detalj måste bibehållas i oförändrad form, ålägger kommunerna att foga sig efter polischefens vilja beträffande polismännens antal inom orten, utan därtill kommer ju, att städer och köpingar med visst antal invånare åläggas att hålla ett visst antal reservpolismän, som enligt lagens formulering vid tillfälligt behov av polisförstärkning å annan ort där skall biträda vid upprätthållande av allmän ordning och säkerhet. Erfarenheterna ha emellertid visat, att denna reservpolis egentliga uppgift är att vakta strejkbrytare, att aktivt deltaga på arbetsköparnas sida i kampen mot de organiserade arbetarna vid arbetskonflikter. Denna bestämmelse i den nu gällande polislagen, som möjliggör att polismakten användes på arbetsköparnas sida vid konflikter på arbetsmarknaden, är en ren utmaning mot arbetarklassen. Och så länge denna bestämmelse är gällande, blir konsekvensen den, vilket också visat sig vara fallet, att vilken arbetsköpare som helst kan rekvirera polis för vakttjänst åt strejkbrytare, som ju i regel bestå av samhällets värsta slodder. Poliskåren står under sådana förhållanden i direkt tjänst hos arbetsköparna. Allt detta mynnar i sina konsekvenser ut i den väpnade kampen mellan arbetarna och arbetsköparna, i vilken samhället står till tjänst åt arbetsköparna med väpnad polis-makt.

Jag vill i detta sammanhang erinra om den utveckling beträffande ställningstagande till strejkbrytarpolisen, som man kan skönja hos det socialdemokratiska partiets ledamöter i utskottet och förmodligen också i denna kammare. Jag erinrar då först om att man så sent som 1924, alltså innan den nuvarande lagen antogs, i de städer där man hade majoritet, bl. a. då i Stockholm, gick in för att uppsäga de avtal, som man då hade med staten beträffande skyldigheten att hålla reservpolis. År 1925 gick man in för att upphöja reservpolisen till en i lag fastställd institution. Och 1929 går man in för att slå vakt om denna bestämmelses bibehållande i polislagen. Jag vill också i detta sammanhang erinra om hur man så sent som 1924 bedömde reservpolisens användande, i första hand då ute vid arbetsplatserna. Jag erinrar

*Ang. vissa
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.*

(Forts.)

*Ang. vissa
ändringar
i lagen om
polisväsendet
i riket.*

(Forts.)

om den elakartade konflikt, som kommunalarbetarkonflikten i Sundsvall utgjorde, där polisförstärkningen från Stockholm verkade synnerligen provocerande och resulterade i att ordningen, i stället för att upprätthållas — den hade för övrigt aldrig ett ögonblick på något sätt varit hotad före reservpolisens ankomst — verkligen började störas, när denna reservpolis hann dit. Jag erinrar om att det i denna kammare vid remissdebatten 1924 fanns tre socialdemokratiska talare, som på det skarpaste brännmärkte just att man hade sänt reservpolis till konfliktområdet. Jag skall inte trötta med att citera de hårda omdömen, som man då fällde. Jag skall endast taga mig friheten att nämna något av vad en av dessa talare anförde som ett bevis för vad han ansåg att denna reservpolis åstadkommit redan andra dagen den var på konfliktområdet. Han sade, enligt andra kammarens protokoll år 1924, att de, d. v. s. reservpolisen, redan gjort en första chock, dragit blankt, slagit med sablarna efter flyende demonstranter, träffat ett fruntimmer i ryggen med flata sabeln och utfört den väldiga bravaden att anhålla en lung-siktig yngling, som stod bland åskådarna och iakttog en mycket passiv hållning. Ja, detta omdöme om reservpolisens sätt att upprätthålla ordningen skulle kunna mångfaldigas inte bara från Sundsvall utan från alla de orter, där reservpolis varit inkallad till vakttjänst för att skydda arbetsköparnas intressen, för att skydda strejkbrytarnas judasgärning mot de organiserade arbetarna. Men jag skall inte närmare ingå på den saken.

Det är emellertid ett faktum, som icke kan bestridas att den nuvarande polislagen faktiskt ställt hela polismakten i den härskande klassens tjänst och därför måste bekämpas av arbetarna. Den har fråntagit kommunerna självbestämmningsrätten på ett viktigt område och i stället givit administrativa myndigheter fullmakt att kommendera. Lagen bär fascismens märke och står i strid mot varje tal om demokrati. Den rörande enigheten i riksdagen mellan borgerliga och socialdemokrater om denna lags bibehållande kommer givetvis att påskynda frågan om motåtgärder från arbetarklassens sida. Frågan om skapandet av ett arbetarklassens eget ordningsvärn kommer givetvis att bli mera aktuell. Det är den enda möjliga utvägen för arbetarklassen att kunna hävda sina intressen i föreliggande fall, då hela polismakten — och den nuvarande polislagen tillåter det — faktiskt är ställd i tjänst hos den härskande klassen.

Jag skall emellertid, herr talman, be att i anslutning till vad jag här anfört, få hemställa, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till sådan ändring i lagen den 6 juni 1925 om polisväsendet i riket, att de kommunala myndigheterna medgivs rätten att själva välja, anställa och bestämma antalet polismän och fjärdingsmän, som inom respektive polisdistrikt kunna anses erforderliga för ordningens upprätthållande, samt att förpliktelsen för städer eller kommuner att hålla s. k. reservpolis bortfaller och stadgande införes i polislagen om förbud för polisens användning mot arbetarna vid arbetskonflikter.

Herr Björkman: Herr talman! Då denna fråga genom första kammarens beslut redan fallit, är det givet, att intresset för saken icke kan vara synnerligen stort, såsom också synes av den glest besatta kammaren, och detta säkerligen även beroende på att vi ju redan ha diskuterat polisförhållanden så många timmar under dagens lopp. Jag vill emellertid gentemot den föregående talararen säga, att den förra debatten rörde sig om ett förtydligande i polislagen, vilket kunde bli föremål för diskussion just därför att man ville så mjukt som möjligt genomföra en förbättring i lagen. Men här komma nu motionärerna och försöka rubba själva grunderna för polislagen. Dessa grunder voro så nyligen, som då lagen kom till 1925, föremål för så moget övervägande, att

det skulle fordras mycket starka skäl för att motivera en ändring i dessa. Den föregående talaren sade, att det låg en utmaning mot arbetarklassen i en hel del av polislagens bestämmelser, och särskilt reservpolisens charger skulle vara, tror jag han sade, i den härskande klassens tjänst. Jag vill då säga, att det torde vara en enig mening i vårt land, så när som på ett litet fåtal, att så ligga icke våra polisfrågor till. Utan det är nog så — och därmed vill jag sluta — som utskottet sagt, att »polisens uppgift är att med iakttagande av sträng opartiskhet upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt att polisen bör i erforderlig mån härför tagas i anspråk, oavsett arten av de händelser, som påkalla ingripandet». Det är om en polisverksamhet i sådan riktning, som jag tror att den stora enigheten råder i Svea land och rike, och jag skall därför be att få yrka bifall till första lagutskottets avstyrkande utlåtande.

Ang. vissa
ändringar
i lagen om
polistväsendet
i riket.
(Forts.)

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till det av herr Öhman framställda yrkandet; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 11.

Herr talmannen tillkännagav, att följande interpellationer komme att vid kammarens sammanträde nästkommande fredag besvaras, nämligen:

herr *Olovsons* i Västerås interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående beredande av behöflig hjälp åt köparna av vissa från Johannisbergs kungsgård avstyckade jordbrukslägenheter; och

herr *Karlssons* i Grängesberg interpellation till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet angående åläggande för fartygsägare att förse fartygen med radioutrustning.

§ 12.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från bankoutskottet:

nr 148, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensioner från allmänna indragningsstaten åt vissa tjänstemän vid kontrollen över sockerbeskattningen m. m., i vad avser pensioner från allmänna indragningsstaten;

nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisoriska pensioneringsbestämmelser i avseende å vissa beställningshavare vid marinen;

nr 150, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående Svenska skeppshypotekskassan m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl., i vad rör pensions- och indragningsstaterna; och

nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts under vissa punkter av elfte huvudtiteln gjorda framställningar om anslag till dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer och åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.; samt

från jordbruksutskottet:

nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående veterinärhögskolan och diverse behov vid veterinärhögskolan;

nr 154, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 94, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 155, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny institutionsbyggnad vid statens centrala frökontrollanstalt jämte i ämnet väckta motioner;
 nr 156, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inredande av familjebostäder åt ytterligare två laboratorer vid veterinärhögskolan; och
 nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för bekämpande av potatiskräfta.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Hedlund</i> i Häste	under 5 dagar fr. o. m. den 9 maj,	
» <i>Jansson</i> i Falun	» 3 » » » 9 »	
» <i>Rosander</i>	» 2 » » » 10 »	
» <i>Jeppsson</i>	» 6 » » » 9 »	
» <i>Ros</i>	» 2 » » » 9 »	
» <i>Olsson</i> i Rimforså	» 3 » » » 11 »	
» <i>Lundstedt</i>	» 2 » » » 9 »	
» <i>Eurén</i>	» 2 » » » 9 »	
» <i>Carlström</i>	» 8 » » » 10 »	
» <i>Spångberg</i>	» 2 » » » 10 »	
» <i>Lundén</i>	» 2 » » » 9 »	
» <i>Ryberg</i>	» 5 » » » 10 »	
» <i>Björnberg</i>	» 4 » » » 10 »	och
» <i>Fast</i>	» 2 » » » 9 »	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.31 e. m. för att åter sammanträda kl. 8 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 8 maj e. m.

Kl. 8 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

- Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till §§ i riksdagsbeslutet:
- nr 35, rörande lag med särskild bestämmelse angående rätt att erhålla laga skifte inom vissa delar inom Kopparbergs län;
 - nr 36, rörande förslag till lag om trafikförsäkring å motorfordon m. m.;
 - nr 37, rörande förslag till förordning om ändring i förordningen den 15 juni 1923 om motorfordon;
 - nr 38, rörande förslag till lag om tillsyn över stiftelser;
 - nr 39, angående anslutning till en av Nationernas förbunds församling under dess nionde ordinarie möte i Genève i september 1928 till antagande förordad generalakt med bestämmelser om förlikning, skiljedom och rättsligt avgörande av internationella tvister;
 - nr 40, rörande förhindrande av illojalt användande av väljarbeteckningar vid val till riksdagens andra kammare;
 - nr 41, rörande utseende av kommitterade för tryckfrihetens vård;
 - nr 42, angående tullfrihet i vissa fall för torkade blomdelar, kvistar och blad;
 - nr 43, rörande godkännande av ett mellan Sverige och Tyska riket slutet tilläggsavtal till handels- och sjöfartstraktaten den 14 maj 1926;
 - nr 44, angående ändring i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa i vad angår vissa kemiska preparat;
 - nr 45, rörande godkännande av den internationella konventionen den 8 november 1927 om upphävande av förbud och inskränkningar i avseende å införsel och utförsel m. m.;
 - nr 46, rörande lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 april 1926 om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län;
 - nr 47, rörande lag om ändrad lydelse av 17 § i lagen den 28 juni 1918 angående villkorlig straffdom;
 - nr 48, rörande lag om ändrad lydelse av 13 § i lagen den 27 juni 1924 angående införande av lagen om förmynderskap;
 - nr 49, rörande lag om ändrad lydelse av 11 § i förordningen den 16 maj 1884 angående patent och lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 5 juli 1884 om skydd för varumärken; samt
 - nr 50, rörande åvägabringande av effektivare kontroll över skattskyldigas inkomstuppgifter m. m.

§ 2.

Till bordläggning anmälades:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om uppbörd av utskylder för gemensamt kommunalt ändamål;

statsutskottets utlåtanden:

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för beredande av nybyggnad för statens historiska museum och övriga under vitterhetsakademiens inseende ställda statssamlingar m. m. jämte två i ämnet väckta motioner;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökade lokaler för livrustkammaren m. m.;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade villkor för lån till skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts under tionde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till statens provningsanstalt jämte i ämnet väckta motioner;

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensioner från allmänna indragningsstaten åt vissa tjänstemän vid kontrollen över sockerbeskattningen m. m.;

nr 100, i anledning av väckta motioner om återgäldande till vissa lotsar och stärbhus efter lotsar av vissa till lotsverket inlevererade ersättningsmedel; och

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för uppförande för telegrafverkets räkning av en stationsbyggnad i Malmö m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

sammansatta första lag- och jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner dels angående grunder för försäljning av kronoegendomar m. m., dels ock med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 20 juni 1924 (nr 384) om återköpsrätt till fast egendom jämte i ämnet väckt motion; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 35, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till sines-sjuklag m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 12 kap. 3 § i lagen den 27 juni 1924 (nr 320) om förmynderskap m. m.; och

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 38, 62 och 63 §§ i lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården m. m.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 8.9 e. m.

In fidem
Per Cronvall.